

תוכן העניינים

דבר המזכירות	עמ' 2
פרופ' אברהם נוריאל ז"ל - זאב הרDOI	עמ' 4
עמדה	עמ' 5
המעט שחייב להחזיק את המרובה - יהודה בר"ט	עמ' 7
מאין ולאן - יעקב חסדיAI	עמ' 10
פעילות צעירים - חוגי מחשבה	עמ' 14
עשה ספרים הרבה - מייכאל נהוראי	עמ' 16
החינוך הדתי-ציוני - מהמורchi ועד החמ"ד - עמי זאבי	עמ' 17
על החומרה	עמ' 21
ראיון - עם יגאל ביבי	עמ' 23
הרבות הפילוסוף - יונה בן שושן	עמ' 25
תיבת דואר	עמ' 26
מביא גאולה לעולם	עמ' 27

דְּבָרָלְפִּידּוֹת

* הסוכנות היהודית לא אישרה את המשך המענק לפרויקט קידום מעמד האישה, ולכן תשלק מחדש אפשרות יישום של הנושאים שהוחול בהגוש תכניתם עברים, והם: תכנית לימודים בנושא בניית מצווה; סדנת מנהגות לנשים דתיות; שיפור מעמד האישה בדיני אישות.

* נשלחו מברקי עידוד ותמיכה לשער עוזי ברעם ולח"כ דליה איציק עברו יוזמתם לשיתוף נשים בגוף הבוחר את הרבננים הראשיים.

* נשלחו מכתבים למר יצחק רבין, ראש הממשלה, המתירעים לא לשנות את הסטטוס של האגף לתרבות תורנית, ולא לתת לש"ס את תיק הדתות.

* שבת עיון בנושא "פרשנות המקרא" התקיימה בשבת 'שבעה' שבועה, בבית הארץ 'ארזה'. שבת עיון נספפת בנושא "בין דתים וחילוניות" התקיימים א"ה בשבת פרשת 'שמota', בבית יערין, ליד ביתן אהרון (תכנית מופרטת בגלוי זה).

* פעילות הצעירים עולח על דרכם המליך. שבת העיון בנושא 'בין דתים וחילוניות' התקיימה ברמות ספריא בשבת פרשת 'תולדות'. שבת עיון נספפת מתוכננת בשבת פרשת "בשלח", בקב' עין צורים. חוגי מחשבה לצעירים מתקיים בירושלים ובתל אביב.

* חברי המזcouרות, יחד עם כל חברי התנועה ואוחדייה, מרכינים ראשם לזכרו של פרופ' אברהם נוריאל ז"ל, מייסדי התנועה ומפעילה המסורים. תנומינו שלוחים לרגעתו ולילדיו.

* המועצה הארץ-ישראלית התארוכה באוניברסיטה בר אילן לישיבה חגיגת ראשונה. בישיבה הרצה מר אברהם מלמד, סגן יו"ר הוועד המנהל של האוניברסיטה, על הנושא: "המצוות הדתית לאחר המהפק", והתקיים דיון על נושאים מרכזים בפעילות התנועה.

* המזcouרות החליטה לפעול להידוק הקשר עם חברי הכנסת ואישי ציבור ולבדק יחד עימם אפשרויות לקידום הנושאים העומדים בראש מעיניה של התנועה.

במסגרת זו התקיימו פגישות של נציגות המזcouרות עם חברי הכנסת אליו דין – יו"ר הקואליציה, ואברום בורג – יו"ר ועדת החינוך של הכנסת, עם מר אברהם מלמד – אוני בר אילן, עם פרופ' זאב פלק. בעתיד הקרוב תתקיימנה פגישות עם הרב פרופ' מנחם רקמן, הרב מנהח הכהן, ומתר מתי דגן. בכונת המזcouרות להפגש עם אישי נוספים.

* במסגרת המפגשים שנערכים עם אישי ציבור וחברי הכנסת מוצגת בפנייהם תוכנית שגובשה בידי מזcouרות התנועה. במרכז התוכנית הצעה להקמת מדרשה ברוח תורה ועובדת, שתעסוק בפעילות הסבראה, לימוד ומחקר, ותציע סדנאות לימוד לבני נוער.

* הסוכנות היהודית אישרה המשך המענק לפרויקט דפי פרשת השבע, ולפיכך אנו ממשיכים בהפעלתם. כדי לסייע לנו במימון חלקו של הפרויקט פנינו לחברים ובקשו השתתפות בדי משלוח.

הדים מחלק מהם - בגליון זה.

* כפי שדיווחנו בחוזר נפרד, אנו עורכים רשותת חברותים צעירים נפרדת. בראשינה זו יכללו חברות וחברות, בוגלאי 28-18, ורק אליהם תשלחנה הודעות על פעילויות המיעודות לשכבות גיל זו. אנו שוקלים ארגונו קבוצה נוספת - משפחות צעירות שלחו ילדים בשלבי החינוך השונים. המעוניים לסייע בארגונו קבוצה זו מתבקשים לפני המשרד התנועה.

נקבל שקל תמורת כל שקל מדמי חברות של מצטרפים חדשים, ימשך עד אמצע השנה, לפיכך עשו נא מאמצץ לצרף חברים חדשים.

* גליון זה מצורפת הצעה ל"כרטיס" ביקורו, שנועד להציג את התנועה ואת עיקרי פעולותיה. נשמה לקבל תשובות על הצעה זו.

* בימים אלה הגע מועד חידוש דמי חברות לשנת הכספים 1993. דמי חברות ישארו כבשנים הקודמות (פירוט - בעמ' האחרון). אנו מבקשים מכל החברים לעשות מאמצץ ולהציג את חברותם בהקדם. דמי חברות הינם מרכיב חשוב בתקציב התנועה. התමך שקיבלו מהקרן החדש לישראל, לפיו

גליון טבת תשנ"ג

דוחות הדואר

ברק **בארץ**

מספר לישובים שניים בימי דוח או עלולים להתעכב

מספר מילים

היקיבות בחולום

החתמת הדואר

1) שם תבונן **ה' ג' ינ' אל'ק'**
2) גוחוב ושם הבית **ניראד/ הרכבת**
3) מקום הייעוד

תליזט פלאני דוחות מתקבב נסיעות

בוגר הארץ

טבת תשנ"ג

3

מלח
ארבע'
השך
בדור ר
בנושא
תרבות
אתה נ
ויכוח
חשיבות
הפליס
אנו ע
התרבות
להציג
לויוכות
דרך
שנצליה
הנדזון.
התחו
למעגל
ולא עת
פלוגתא
היאוטני
העתיקי
והטהחי
ח'ים
היהודית
היכינו
בין
הmeric
הקוالي
שתי ק
לחן את
את הי
להבליט
הקיים
צריכים
המכונה
"מלחמות
בויכוח
הטוען
הישיבה
שםים",
רציפות
המבקשי

אדם מחייך, הידוע לומר מילתה
דבידחותא. מעל לכל, הוא היה איש
עקרונות בלתי מתאפשר.

הוא היה לא רק חוקר מצוין של משנת
הרמב"ס, אלא גם תלמיד מובהק של
הרמב"ס, שחי על פי משנתו. הוא שאל
את השאלה: כיצד חי איש רמב"מי
במדינה יהודית עצמאית מודרנית? כיצד
עליו לעמוד את ה' המדינה ישראל?
ותשובתו: נאמנות עמוקה ובלתי מסוגית
לערכי תורה ועובדיה.

לפני כמעט 30 שנה, בשנת תשכ"ד,
פרסם אברהם מאמר רב חשיבות על
תורת הבריאה של הרמב"ס בכתב העת
"תרבות". אברהם בדק את כל השימושים
של המונחים הערביים השונים למושג
"הבראה" במורה הנבוכים, והסביר מסקנות
לגביה תורת הבריאה של הרמב"ס. המאמר
חולל מהפכה בחקר הפילוסופיה של
הרמב"ס, וייסד שיטה חדשה לפענוח
הסודות של מורה הנבוכים.

הוא היה נאמן לרמב"ס גם בבית
הכנסת. כאשר בסוף תפילה מוסף של
שבת שרנו "אנעים זמירות", הוא היה
מוריד את הטלית בהפגניות רמב"מיות,
 בהתאם למורה הנבוכים חלק א', פרק
נ"ט, והוא לבש אותה שוב לקדיש
האחרון. כאשר נשאל לפחות הדבר, הוא
הסביר: האלוקים שלי אינו זוקק
لتספורת.

אברהם היה איש משפחה אהוב ומוסר,
מורה נערץ, וחבר טוב לכולם. הוא נלקח
מעמו בטרם עת, והוא יחסר לנו מאוד.
הסתמה של מורה הנבוכים היא
הכתוב המתיחס לאברהם: "ויקרא בשם
ה' אל עולם" (בראשית כ"א;ל"ג). בכל
משיו, בכל דבריו, ובכל מחקרו, חברנו
 אברהם קרא בשם ה' אל עולם.

והיתה נפשו צורזה לצורך החיים.

פרופ' אברהם זוריאל ז"
מייסדי תנועת נאמני תורה ועובדיה
וחבר המזכירות הארצית משך
שלוש-עשרה שנים קיומה.
פרופ' אברהם זוריאל ז" כיהן
עד פטירתו כראש החוג לפילוסופיה
באוניברסיטת בר נילן.

פרופ' אברהם נוריאל ז"
דברי הספד בשעת הלוויה
פרופ' זאב הרוי

חברנו פרופ' אברהם זלמן בר' יצחק
נוריאל, אחkr דגול של הפילוסופיה
היהודית, היה אדם מלא חיים, טוב לב,

עמדת עמדת עמדת עמדת

ישראל. הצד השני, לעומת זאת, רואה את עצמו כמגן התבוננה, כשומר החותם של הרציונאליות והקידמה האנושית, הצעפויים לחיון על ידי כוחות הריאקציה השחורה. כך אנו רואים כיצד יוצאים שני הצדדים נשקרים מוכוחם שבסיסו תאולוגיאידי, הנפרט לפרוטות פוליטיות מובהקות, ואיש אין מעלה על דעתו אפשרות שלישית, בדמות כתוב שלישי המכريع בינו.

הצינות הדתית אינה נמצאת כרגע באירה פוליטית ולא בזירה רעיונית. יש שיטענו שהיא לא נמצאת שם פוליטית, ויש משום שהיא לא נמצאת שם פוליטי. שיטענו להיפך. מצער לקבע, שתי הדעות שרוויות באותו טעם, והוא הצמידות הסיאמית כביכול בין מאבק אידיאלי לכוח פוליטי.

יש חשיבות רבה מאוד בימינו לניהול מאבק על نفس האומה, ללא קשר לזיקה המפלגתית, זיקה המכינסה מטבע הדברים אלמנטים זרים בכל ויקוח.

הזהות היהודית

חשובה, וצריכה לעמוד ברמה של חשיבות קיומית, ללא הבדלי השקופות פוליטיים של הציור היהודי. כל נסיוון לקשור בין התחומי הפוליטי לאידיאלי מנכיח אותה חוסר

עניין שב מתנהלים ויכוחים מסווג זה. בשורשי הדברים צרכיה לעמוד חרדה עמוקה לדמותו של הנער, אליו מידת הוא ירגש קרובה לאחיו הנמצאים מעבר לים, וכמה הוא יחוש שיקות להסתוריה השנייה (העליה הראשונה נעלמת לעיתים בغال אופיה הדתי בחלקו). ההיסטוריה מאז הינו עם היא מפנה לסוד עליית הזהות. מורשתו היהודית של העם הגדל נגד עיניו דלה, וಗשות ניכור

מלחמות תרבויות, או 'זהות כפולה ארבע'

השकפת העולם החילונית שהתפתחה בדור האחרון מנסה להציג את המאבקים בנושא דת ומדינה כחלק מאיו מלחמות תרבויות, שבה כביכול הגות פילוסופית אחת נאבקת בזרם הגותי מתחריה, מעין ייכוח בין אסכולות המייצגות שיטות חסיבה שונות. מאחר שבמאבק זה הפוליטיקאים הם השחקנים הראשיים, אנו עדים לרוב רק למלחמה, ללא התרבות. התקשרות, שמעצם טבעה נהנית להציג נושאים שונים במחולקת, מוסיפה לויכוח צבעים עזים משלה, ומפחידה לפדי רוכה כותרות ומליצות נבותות, מבלי שנצליח לשמעו דיון ממשועתי בנושא הנדון.

התהcosa היא כי אנו נוטרים מחוץ למעגל הויכוח שהתנהל בימים האחרונים, ולא עוד אלא שחלילונים מעדיפים לבני פלוגתא את הנציגים של היהדות האוטנטית, הצמודים לטכסטים העתיקים בלבד,

והנחים באורחות חיים עם סטמי היהדות הגלותית. הוויכוח שמנהלו בין הסיעות את המרכיבות הקואלית הינו בין שתי קבוצות שבחרו להן את היריב הנוט,

את היריב שבמציאותו הן מצלחות להבליט את השקפת עולם השותפות הקיימת בשלטון הינה בעיקר פרי של צרכים פוליטיים מובהקים, וגם המאבק, המכונה על ידי צד מסוים בויכוח בשם "מלחמות תרבויות", הינו צורך פוליטי. בויכוח על היוצרות העולם, למשל, הצד הטוען לבריה בשיטה ימים, יראה את היישבה במשלה בבחינת "קידוש שם שמיים", וכהגנה על קודשי ישראל ושימור רציפות המסורת מפני פורץ גדר המבוקשים להכנס זמורותزر לכרכם בית

עֵמֶדֶת • עֵמֶדֶת • עֵמֶדֶת • עֵמֶדֶת

לידינו חשוב לא רק לומר את הדברים, אלא גם לשחרר את הנושא מן העירוב הפוליטי המкопל כיום בהשיפות העולם השונות. לקראת הבהירות האחרוניות לנווטנו לא המליצה לתמוך במפלגה מסוימת, וכןן המקום להבהיר את הסיבה לחילתה זו, שאחרים פירשו בטענה לא נכון. אין לנו דבר נגד התארגנות מפלגתית של ציבור זה או אחר. ההתארגנות הפוליטית נחוצה לצורך השגת אינטרסים של קבוצות אוכלוסייה מסוימות או לשם מימוש אינטרס לאומי. ואולם, במלחמה על יפש יהודי יש בהתארגנות פוליטית ממשום נזק.

אחרי קרוב ליבול שנים של כשלונות בתחום אופיה היהודי של המדינה, לאחר התוצאות העגומות של הבורות והניכור ועקות השבר על העדר תודעה יהודית, כדי לשקל גם דרך אחרת.

מאיר רוט

הקיים ב הציבור מוצאים כל דבר יהודי מחוץ לגדר ההתunning. אפילו ביטויים ארמיים בסיסיים, שבדור הקודם היו נחלת כל המשכילים, בין דתיים ובין אלו שלא שמרו מצוות, נחשים חיים מחוץ לתהום עבור רוב הקוראים. כל שכן העיוון בספר יהדות, הנטאף בדבר שלא בא בחשבון מבחינתו של אותו ציבור.

קראתי לדברים אלו בשם יהות כפול ארבע, כאלטרנטיבה אפשרית لما שמכונה "מלחמת תרבויות", מאחר והדרך המוגנת על ידי תנועת נאמני תורה ועובדיה היא דרך רבעית בגישה לנושא זה. עד כה הרגלנו לראות שלוש דרכים: הדרך החילונית, הדרך החרדית, והדרך המייסדיות לאומית - קרי המפ"ל. אך קיימת דרך רבעית, המבקשת לעסוק בעיות של זהות יהודית מחוץ למישור של מאבק כוח, אלא מתוך התבוננות הדדית וזריזות רגוע ועמוק בין הצדדים.

נאמני תורה ועובדיה
תנוועה דתית ציונית
טל. 02-258633, פקס. 02-258632

8.12.92

בס"ד, ייג' בכסלו תשנ"ג

לכבוד

מר יצחק רבין

ראש הממשלה

שלום רב,

תנוועת טמוני תורה ועובדיה, חינה תנעה דתית-ציונית, בלתי מפלגתית, המייצגת ציבור רחב המזוהה עם הרעיונות המקוריים של הציונות הדתית (מתינות, פתיחות, קירוב לבבות בין דתים לחיוניים).

אנו פונים אליך בבקשתך לא לבחיך את משרד הדתות בידי זרים ודים, סטוריאים ולא ציונים, שאינם נמנים על חזון חמרי בעם ישראל.

מפלגת העבודה, שהציגו עצמה כמי שפועלים בה יחד דתיים, מסורתם וחילונים, מוטלת עליה, בנסיבות קיימות, החובה לשמור לעצמה את ניהול משרד הדתות, ולהפקידו בידי שר הפעול לטיפוח מסורת ישראל ולקירוב לבבות בין חלקי העם השונים.

ברכתך,
אורחה כהן
יוז"ר המזכירות הארצית

התק: חשי עוזי ברעם
ח'יך אברם בוגן
ח'יך אליל דין

המעט שחייב להחזיק את המרובה

יהודיה בר'ט

על נאמני תורה ועובדת מוטל להשאר מינו
שתפקידו להורות את הדרך ולהתריע מול המיסד
המסתאב. יהודיה בר'ט, חבר קיבוץ סעד, מנסה לאפיין
את הייחוז במינו זה, טובע להפריך סוף סוף את
הדת מן הפוליטיקה, ומזהיר כי אל לתנוונת נאמני תורה ועובדת
להתפותות בעתיד להכנס למיסד הפוליטי עצמו.

לא של גдолה תורה בעני אלה ולא של
חכמי הדור בעני אלה - אינה פורת
אותנו מהחריות על מעשינו והכרעותינו.
אני חושב כי מקומו בין גוש אמונים
הסביר כי קדשות הארץ מחייבת אותנו
להחזיק בכל חלקיה ואזריה גם כאשר
יתנהל מועלם על שלום אמרת (ותורה) לי
כאן הערה: מה שקרו מועלם לשולם על

* איןנו דומים לא לאלה,
לא לאלה ולא לאלה,
המהווים רוב מנין אך לא
רוב בניין של היהדות הדתית בארץנו,
ובמלחיהם אחרות: מבזדים אנחנו,
מיינוט לבבד נותר, וכך מדור
המצוקה. אולם בbijood זה יש אתגר!
הוא עצמו בגדר אמרה, והבעייה
שהאורה להנ██ק מיינוט זה היא
כיצד חולשה לכארה תהפוּ למקור
cowoo.

פי ר宾ן וסיעתו איןנו כזה כל עיקר. עיקרו
הוא ויתור מראש ומדעת על חלק הארץ
ישראל, וכעשי על כך מקרוב אותי אל
המתנהלים בייש ובעה ואל אלה שעלו

מקיימי מצוות תמיימי דרך ימשיכו
להניח תפילין ביום החול, לשבות בשבת
ובחג, לצום ביום החום ולדקך במצוות
שבין האדם למקום תוך חששה כי הם
עשויים את המוטל עליהם אף מהדרין
בו. את בניהם ישלחו לבית ספר מלכתי
דתי ולאחר מכן לישיבות ולבתי אולפנה
כדי להבטיח את המשך הדרך. פעם
באربع שנים יצבעו بعد אחת המפלגות
הזרתיות, וטוב להם באשר יעשו ואין
ספק קל מתגנב ללבם שלא די בכל אלה.
מקצתם אמנים לוחמים עדין מלחמת
מאסף נגד ההתרזרות על כל המשתמע
מןנה, אך רובם ככלם שלמים עימה
כסייג וכחישון בפני הפריצות שלטת
למרבה הצער ברוחב הארץ.

ואילו אנחנו, נאמני תורה ועובדת -
שאין מפרק רב מפheid בינו לביןם
לפחות לכארה - מצוקה גדולה וכבדה
מעיקה על לבנו ומקורה בשאלת: הלך
נוצרנו?

�חרי איןנו כחרדים המסוגרים בגטאות,
כי אלה מבקשים לשמור את העבר בלבד
ואילו אנחנו חיים בהווה ונניינו לעתיד.
אינו כחרצות החסדים המאמינים כי
לקב"ה יש נציג עלי אדמות, ובודאי שאנו
מלאה המאמינים ב"messiah עכשו". אך עם
זאת, אנחנו גם כאוטם ליטאים, אנחנו לא
אגודאים ולא אנשי ש"ס, ושומם מועצה -

אל
גדרי
הדת
לכך
ולכל
מעם
הכר.
(א)

לו
זמן
ולזה
עיקן
אלט

הפכו
לגל
אף
לлемו
שעה
יצא
זיכר
הגחין
וללא
קייצו
להדחו
שבין
הדרין
מול
הו
נקוד
כמו
פניה
ראש
הרבי
הנצי
דבר
שתגונ
במס
עלען
שטר

המייעוט המבודד יכול לקבץ סביבו את כל אלה אשר דתם, אמונות והשקפותם מביאות אותם לראות בהן מסורות מרייבות לא רק כלפי קנים, כי אם גם - ואולי בעיקר - כלפי זולתם. ואמנם אכן המקום לצין שגם הטובות במסורות הקרובות ללבינו אין יכולות להתרחש עם העזרה ההדידית הנוהגה ברוחב לב וכדבר מובן מאליו אצל החרדים, ויש בכך מה ללמידה מהם.

מאידך גיסא אין מסורת היכולה להתרחש באוטם חרדים בקנות, במלחמות אחים, במטרה המקדשת כל עצמי כולל חילול שבת. אין חלקנו עימם ולא רק מושם כך, כי אם בעיקר מתוך שאיפתנו הינה לחוות את חיינו כמתחיב ממצאות התורה, בודאי שלא על מנת לאות בדת מנוף לצבירות כוח ומורה זהב לשיפור צרכינו התקציביים השונים.

• קרובה לנו הדת היהודית ויקרה מכדי להשאירה בידי פוליטיקאים מכל סוג, ונעכ כה הוכחה כי כל המפלגות הדתיות עשו בהצלחה ניכרת להשחרת ולהשחתת פניה. הפרדת הדת מן הפוליטיקה היתה עצקה שבגעה מגורנות רבים מקרוב חבריו והקוץ הדתי.

קרובה לנו הדת היהודית ויקרה מכדי להשאירה בידי פוליטיקאים מכל סוג, ועד כה הוכחה כי כל המפלגות הדתיות עשו בהצלחה ניכרת להשחרת פניה ולהשחתתם.

הפרדת הדת מן הפוליטיקה הייתה זו עצקה שבגעה מגורנות רבים מקרוב חבריו הקוץ הדתי, ובראשם צוריאל אדמנית חבלתי נשכח, ויבדלו לחיים טובים מרדכי חיוט, אליעזר גולדמן, כותב שורות אלה ואחרים. מאמריהם ללא ספור נכתבו בזכות ההפרדה, דיןיהם במועצה הוקדשו לנושא זה ובימי עזון שקו את הבعد והנגד Kasar איש מן המשתפים לא התכחש לnimokim הטוביים בזכות ההפרדה.

ברמה להאחז בגולן. מקומנו, לדעתינו, אין גם בין בוחרי המפד"ל. אנו לא הסתרנו מעולם את אי הנחת מני הדבר לא דרך בה בחרה לנצל קוניונקטורות כדי לאכוף חוקים דתיים ובעורונים כי רב אף התגאו בכך. הנה כי כן צמחה מפלגה זו את כוחה הפרלמנטרי עד למחדצת מיידי הנחתתו של משה חיים שפירא זל - החטא ועונשו!

קצورو של דבר: איננו דומים לא אלה,

• באותו יום שמכיר הד"ר בבвидוזו המוחלט הוא אומר את משפט הסיום של המaza - שאינו כמושב אלא משל נעל החברה והמדינה - "שוב אני תלוי באיש ודרך של האמת סלולח!"

לא לאלה ולא לאלה, המהווים רוב מניין אך לא רוב בנין של היהדות הדתית בארץנו, ובמיללים אחרים: מבודדים אנחנו, מיעוט בלבד נותר, וכן מקור המזקה. אולס בבדוד זה יש אתגרו הוא עצמו בגדיר אמרה, והבעיה שאמורה להעסיק מיעוט זה היא כיצד חולשה לכארה תהפון למקור כוחו.

הבקאים במיון המחזאות הקלסיות ישאבו בודאי השראה מתפקידו של ד"ר תומאס שטוקמן במוחזו של הנריק איבסן "אויב העם". אותו ד"ר ישר דרך ועקשן נשאר מבודד לאולטין לאחר שגילה שהאגם המפרנס את עירו על ידי תירויות שלמדה לראות בו סגולות רפואיות, אינו אלא ביצה מלאת חידקים. פרנסי העיר ותושביה מבקשים להסתיר את העובדה - וכי ממה יתרנסו? - והם מנדים את הד"ר שלגביו האמת קודמת לחיי רווחה. באותו יום שמכיר הד"ר בביבידוזו המוחלט הוא אומר את משפט הסיום של המaza - שאינו כמושב אלא משל על החברה והמדינה - "שוב אני תלוי באיש ודרך של האמת סלולח!".

ו את
פרטם
גבורות -
גס
כואן
גבורות
זרות :
לב
ויש
כובלה,
אותה,
כל
יעים
אותך
חייב
מנת
חוב
זדהת
כדי
יזידד
וכח
ונשו
ותחת
ירקחו
בבים
קירה
אכל
לגנות
תרת
זו
יבורי
אניות
דרכי
אליה
כות
שא
ונגד
בחש
יוז

מערכת החינוך, תכנינה וצורתה, גם הם אמורים להיות על ראש דאגתו של המיעוט שלנו. המטרה: גיבוש אזרח ישראלי שהמסורת היהודית היא מקור השראתו וחוסנו. כפועל יוצא מתיוך זה יפנה החניך לגיסו בצה"ל דבר המובן מאליו, ברצון ומתוך גאווה.

כל פעילותו של מיעוט זה תהיה ותשאר במסגרת תנועתית, ואל לו להתפות בשום פנים ואופן, ובכל זמן שהוא, לנוטש מסגרת זו ולהחליפה ברשימה לבנטש! כי כך עיקר העקרונות הוא בהציג אלטרנטיבת לדרך המפלגות הדתיות ולא רק משום שנצטוינו במצב הצנעlect עם אלוקיד, כי אם גם מתוך תקווה כי בדרך זו אולי אולי עוד תוחזר עירה ליושנה.

לפי עניות דעתו יודעים נאמני תורה ועובדת את דרכם והולכים בה נכוונה. אני בטוח האם יודעים הם כמה תקוות תולים בהם נאמנים בהם בקצוות הארץ.

הלוואי יגבירו חיל.

אלא שהזעקה לא פרצה את גבולות גדרי הבטחון של קבוצינו, המפלגות הדתיות המשיכו בשלhn, והן האחראיות לכך שלא רק תדמיתה כי אם גם דמותה וצלמה של היחדות הדתית נתכוורו ממעשה ידי פרנסיה ושליחיה - עד לבתיהם.

(איירונית של הגורל היה שלאחרונה

• כל פעילותם של מיעוט זה זה תהיה ותשאר במסגרת תנועתית, ואל לו להתפות בשום פנים ואופן, ובכל זמן שהוא, לנוטש מסגרת זו ולהחליפה ברשימה לבנטש! כי כך עיקר העקרונות הוא בהציג אלטרנטיבת לדרך המפלגות הדתיות.

הപחה הפרדה זו של הפוליטיקה מן הדת לגיל עכור עלייו רכב בורג הצער ומן אף נבנה בבחירה הפנימיות במפלגתו. למדנו שגם אמת היפה לכל עת ולכל שעיה, כשאינה לשם שמיים שכורה לציבור ויצא בהפסדה).

זכותו ואף חובתו של מיעוט השומר על הଘלת לחיות את אורח חייו כהנתנו וללא חש כיitz ימצא חן בעניין קיצוניים ממנו. רשאי ואף חייב הוא להציג דגש חזק את מערכת המצוות שבין אדם לחברו. מתקפיד לחרות את הדרך, להתריע בשער, ולהציג מראה אל מול פני הממסד הדתי המסtab.

הוא יכול ואף צריך לבקר ולהצביע על נקודות תרופה גם כאשר מדובר במוסדות כמו הרבנות הראשית. אדרבא - שינוי פניה של זו ושיפור תפוקה יהיו נא על ראש דאגתו של מיעוט זה. יש לצפות מן הרבנות הראשית - שהיא ככלות הכל הנציגה בהא הידיעה של היחדות - ששות דבר אנוש לא יהיה זר לה. לא יתכן שתגביל את עצמה לכמה תחומיים במסגרת ההלכה. בכך חוטאת היא לעצמה, מהטיה את המטרה ומשאירה שטח הפקר רחב ליריבים וולדורי רעתה.

כיצד
העצמי?
בטורים
במשבר ו
המשבר ו

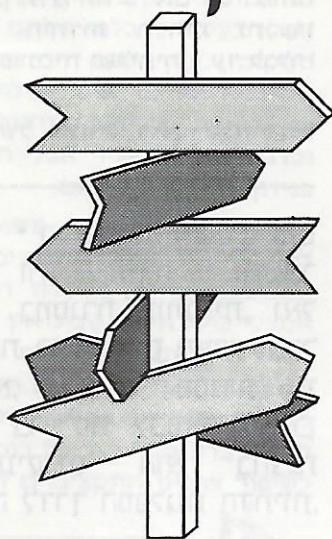
הגדרו
הכוונה

בשנה
ונאבק
של ציוו
העצמי,
шибאגני
ונותר

שאנו ד
מייעוט ו
המחנה
יש מקו
בשעה י
את ביט
וליטול
האם
דרכם
מפגין
ציבורית
אין י
המצב ו
את נוש
מכיר
מראה
כח, אבוי
מסתנ
לגופו ע
הסגנון
התהייר
לסבירה
אותה כ

מאיין ולאן

יעקב חזדי

לא להשאך מייעוט! החזון של יהودה בר'ט, בו נאמני תורה ועובדת אמונה רם לשאוף להיות מיינוט הפלג'ן קלפי קבוצת התניותות צרה, מותיר את ההנחה המשוחחת להוביל אותנו לפি תהום, קובע נסחף ליהודה בר'ט, בתגובה למאמר הקודם. אין הצדקה לקיום התנועה אם לא תנסה לתגן ולהשיב אחר Ort העגלה המזרדררת עם כולנו, דתים ויחילוניים

לאmittot של דבר, רובו של הציבור הדתי-לאומי נהוג וח' בדרכ' ז', ועל כן המיעוט שאנו מדברים בו אינו מייעוט באורת ח'יו והליכותיו. הוא מייעוט בשעה שהוא מפגין בטחון עצמי ונתקב על דרכו. זאת בניגוד לרובו של ציבור זה, שאיבד את בטחונו העצמי, והוא פוזל אל הקיצוניים שבאגפי השווים, מתבטל לפניהם ונותר חסר ישע אל מול ביקורתם והתקפותיהם.

"מובדים אנחנו, מיעוט לבדד יותר, וכך מקור המצוקה", כך סיכם יהודה בר'ט את מצבם של נאמני תורה ועובדת, ומtopic נקודת מוצא זו ניסח להთווות תשובה דרך לעתיד.

נקודת מוצא זו האכירה לשמייר אחיטוב דברים שאמרתי בראשית חדש חשו התואם בחוג נאמני תורה ועובדת בירושלים. משגה עתי לחוג וראיתי את באיו נאכרים שפעם, לפני דור, כך היה נראים כל חובי היכיפות הסרגות. ועתה, אמרתי הפהו נחלת מייעוט. מכאן בקשטו של שמיר להגיב על מאמרו של יהודה בר'ט.

אמת, נאמני תורה ועובדת הם מייעוט, אך אין די בהגדלה זו. יש להוסיף ולברר מה טיבו של מייעוט זה, הרי חובי כיפות סרגות ושומרי מצוות המשרתים בצה"ל עדין מרבים פי כמה מכל אלה הטומנים ראשם בישיבות.

סבירוני שיחודו של מייעוט זה הוא בדרך התייחסותו אל המפגש של היהדות עם העולם המודרני. הוא אינו רואה בחידושים ובఈkipot של הזמן החדשאים אינם שצ'יך להתגונן ולהסתגר מפניו אלא אתגר שצ'יך להתמודד עמו. הוא מכיר בכך שבמהלך אחד

התמודדות זו יכולים העם והאדם להקלע לסתירות, יודיע כי לעתים המוצא מן הסתריות איינו בהכרעה חותכת אלא בחיפוש אייזון ופרשנה, והוא סבור כי האיזון והפרשנה שבין העיקרונות לבין המצדאות הם דרכה של היהדות בכל הדורות.

לפיכך מייעוט זה, אם אכן הוא מייעוט, אינו רואה באורת ח'יו סטייה מדרוכה ההיסטוריה של היהדות אלא דока הדרך הנכונה להמשיך ולהבטיח את קיומה.

הראשית שהיא ככלות הכל הנכינה בהא
הידיעה של הידות!!!

מה לנו להלין על החב"דנים
שמכתירים מшиб, אם בקבוץ הדתי
麥תירים כך את הרבנות הראשית.

ואולי אכן מפתח לבעה יסודית של
אמני תורה ועובדת - חוט דק של
אמונות עדיין קשור אותן אל המסגרת
שבנו אבותיהם. את החוט הזה הם
מחססים לקרוע.

ומה צריך לעשות ברבנות הראשית? אף
כאון נשמע קול ענות חולשה: "להצבע על
נקודות תרופה... שניינ פניה ושיפור
תיפוקודה...". הערה מנומסת זו ודאי לא
טרוריד את הממסד הרבני. אבל גם
המסד הדתי הפליטי אינו צריך להיות
מורדר יותר על המידה. נגדם מציע
יהודה להציג מראה מול הממסד הדתי
המסואב". כך ודאי לא תפחיד את
המסד. המשוabsים למיניהם אינם
מורדרים במיוחד מן המראה, הם
מביטים בה יום יום וכונרא גם נחנים
מן המראה הנשקף ממולם. כל עוד הם
הננים ממנעמי השלטון, הערות צנעות
ועדינות מהסוג שמאכיר יהודה ודאי לא
ירערו את בטחונם ושלותם.

אבל - מדוע "להציג מראה" רק "מול
המסד הדתי המסואב"? במה חטאו אלה
יותר מחבריהם החלוניים? האם הממסד
החלוני טוב יותר, או אולי הנזק שהוא
גורם למדינה קטן יותר?

למה ר' יהודה, למה רק
אליהם, האם המסר של
אמני תורה ועובדת אין
בו בשורה לעם כולם?

הגבלת זו של עדי הביקורת ממשוערת
כי היא מעידה גם על הגבלת השאיות
והמטירות לתחומי המצומצמים של
הציבור הדתי.
מבחן השליחות?

כיצד איבד ציבור זה את בטחוון
העצמי? זו ירעה רחבה מכדי לפרשה
בטורים אלה, אך בקצרה יאמר כי מדובר
במשבר רב פנים ששתי פניו העקריות הן
המשבר האידיאולוגי והמשבר המנהיגותי.

* * *

הגדירות אלו מאשרות את מסקנתו
הנכונה של יהודה בר"ט כי ה"מייעט"

המייעט שאנו מדברים בו
אין מייעט באורח זיין
והליךותיו. הוא מייעט
בשנה שהוא מפגין בטחון עצמי
ונאבק על דרכו. זאת בגיןו לרובו
של ציבור זה, שאיבד את בטחוון
העצמי, והוא פוזל אל הקיצוניים
שבางפיו השוניים, מותбел לפניו
ונותר חסר ישען אל מול ביקורתם

שאנו דנים בו צריך להתגאות בהיותו
מייעט ולראות עצמו כחלוץ לפני
המחנה ומתחווה את הדרך. אולם אימתי
יש מקום לגאווה זו ולתחשות השלייחות?
בשעה שאותו מייעט אכן מפגין ומוכיח
את בטחוונו ואת כונתו לשאת בעל
וליטול אחריות מנהיגותית.

האם בשעה שיודעת בר"ט מתחווה את
درיכם של אמני תורה ועובדת הוא
מפגין בטחון וקורא לנטיית אחריות
齊יבורית? ספק בדבר.

אין ספק שמייעט שאינו מרוצה מזו
המצב הקיים ורוצה לשנותו צריך לבקר
את נושא הדגל של מצב זה, וכן יהודה
מכיר בחובה "להתריע בשער ולהציג
מראה מול הממסד הדתי המסואב". ישר
כך, אבל מי הוא בדיקת הממסד המסואב?
מסתבר כי כאשר מגיעה השעה לדבר
לגופו של עניין ולרדת לפרטים, משתנה
הסגןון ועימיו גם רוח הדברים. הנה למשל
החתויחות לרבות הראשית שיש רגליים
לסבירה שהיא חלק מן "המסד הדתי".
אותה מתאר יהודה כהאי לישנא: "הרבות

בעלי ברית בכל מקום בו עקרונות של צדק ומוסר, חוק ומשפט, עדין מהבהבים. ובשאלת הדרך - האם צריך לשאוף "ל להיות מראה" ולדאוג למערכת החינוך, או צריך להכריז מלחמת חרמה כנגד הממסד הדתי המשובב כלוי: "איתם או נגדם", עניין זה לא יכול להיות פשרה.

הסים המודגשת והמובלט בראשיתו של יהودה מדגיש את חולשת המסוקנות: "כל פעילותו של מיעוט זה תהיה ותשאר במסגרת תנועות... ואל לו להתפתות בשום פנים ואופן... להחליפה בראשימה לכנסת".

כאן נוסחת ה大纲מה המבטיחה למשוחחים את השלטון, ועימיו את החינוך והתרבות וכל שאר הדברים הקשורים בו ווחשובים כל כך לנאמני תורה ועובדיה. ובעיקר, הכרזה זו היא סימן מובהק למשבר מנהיגותי.

מי שסביר שדרכו נכונה ומוכן ליטול אחריות להוביל ציבור אינו יכול למשוך ידיו מן הפוליטיקה. השאלה איך ומה

כאן נוסחת ה大纲מה המבטיחה למשוחחים את השלטון, ועימיו את החינוך והתרבות וכל שאר הדברים הקשורים בו ווחשובים כל כך לנאמני תורה ועובדיה. ובעיקר, הכרזה זו היא סימן מובהק למשבר מנהיגותי.

היא כמובן שאלה חשובה ביותר, אך דחיה טוטלית של האפשרות פירושה הרחמקות מנכונות לשאת באחריות מנהיגותית.

* * *

השאלה האמונית עימה צריך להתמודד איננה במישור של המפ"ל. השאלה היא: האם מוגטת עתידה של מדינת ישראל? מי שמתבונן אל תרבותה של מדינת ישראל ואורחות חייה ומגיע למסקנה מדאית, אל יחש את התשובה במפ"ל או ברבנות הראשית.

"מערכת החינוך, תכנית וצורתה, גם הם אמרורים להיות על ראש דאגתו של המיעוט". אין שום ספק בכך, וזה צריך להיות במקודם החשיבה התרבותית של נאמני תורה ועובדיה, אולם כיוון שבנושא זה סתם יהודה ולא פירוש, אין לנו אלא להסתפק בשאלת: איך דואגים לחינוך?

על זה מшибות העובדות טוב יותר מאשר מאמרו של יהודה - במשמעותה שתדלנות אצל פוליטיקאים מושחתים ומוסאים שמכנים להקשיב בחזי אוזן לנאמני תורה ועובדיה כשחדר מרשת את מטרותיהם. ולמי עוד לפני התשובה של יהודה מחרירה אותנו אל הזירה

המוסאים למיניהם אינם מוטרדים במיזוגן מן הראי, הם מביטים בו יומם ונראה גם נהנים מן המראה הנשגב וממולם.

המסורתית של הקיבוץ הדתי: "המעוות אשר דתם, אמונהם והשקפות...". למה, ר' יהודה, למה רק אליהם, האם המסר של נאמני תורה ועובדיה אין בו בשורה לעם כלוי? אם הצביע הדתי הוא קבועה ההתייחסות של נאמני תורה ועובדיה, ואם כל חלומכם הוא "מפ"ל משופרת" חבל על הזמן ועל המאמץ. מן הגויה הזה כבר לא תרדנו דבר.

* * *

יש עוד שתי שאלות קשות שנאמני תורה ועובדיה צריכים להציג לעצמם: האחת - שאלת המטרה, והשנייה - שאלת הדרך, ושתי השאלות הקשורות ושלובות זו בזו. האם המטרה היא שיפור התכנים והמסגרות של הצביע הדתי, או המטרה היא שינוי ושיקום החברה הישראלית ככליה? אם המטרה מתחילה ונגמרה בשאלות של תוכן דתי ובמסגרת של ציבור דתי, כי אז נוצר על נאמני תורה ועובדיה לשיכון בדד ולהיות מיעוט. אם המטרה היא החברה הישראלית, גורלה ועתידה, כי אז אפשר וצריך לחפש

לפני מאה שנה היה עתידיו של העם היהודי מוטל בספק. את התשובה נתנו יהודים חילוניים, תשובתם הייתה נconaה בנסיבות אותן זמן, ולפיכך זכו ומדינת ישראל נבנתה על פי דרכם. הימים שוב יש שאלות קשות ביחס לעתידיו של העם היהודי. אלה שישיבו עתה תשובות נכונות, יקנו את לב העם וייהיו מסוגלים להנחיונו, הם שיכתבו את דמותה של מדינת ישראל בדורות הבאים.

האם נאמני תורה ועובדת מוכנים להרים כפפה כבודה צוי?

אם יש לנאמני תורה ועובדת תשובה לשאלת דמותה ועתידה של מדינת

באות רבב לא תירבדן דברו

הזה כבר לא תירדו דבש.

ישראל, יקומו וירציו על כך. ואם ימצאו בעלי ברית בשאלת דמותה של המדינה, דתיים או חילוניים, אל יבדקו ביצירותיהם, יניחו את המפ"ל לנפשם וילחמו יחד על הדריך החדש.

מן העיתונות:

הדרתיים רבים,
החרדים זוכים

מאת נילי מנדLER

...המשא ומתן בז' שני הועווים התפוצץ, ומונל החנוך בערירית ירושלים (מנחה) ייכלס פ' שעה את הכריתות היהודית בנה עזני, בשגשוג תלמידיו מידול והלן של רשות החינוך העממי בית ייעקב (אנחת שידור ישראל). פרשה מורה וזחפה בימים אלה, כאשר הנעת נאמני תורה וע' ברוד, גוף אפליטי הגאנק חברה זו זיגי בחזון הממלכתי, תקפה בבליזון והזעקה של ביטאונה את ריז' וועת החינוך בערירית ירושלים, שמואל מאיר (טופיל), על שהוא יונין זו לשלוחת רוחנית לאומניים על מבנים של בית ספר מלמדים-ערירתיים בגדה.

העליה לתקהנה נגיד אדרת התהה ההבטחים בערכופה לא מכבר, שיש סשת שטלת על מבנים של החינוך הממלכתי ותוי ביז'וסליט, מאריך לא להורי החינוך הממלכתי ורי' לשבות כמחאה על הפניות בישאות אכבי תורה ועכבה גזיגש כי הוא מנצח מלחאת מאיר נגן שם, אלים טען כי מאיר עזם ונוגע באיפה ואיפה במסורות החינוך המב' לתליין צהן.

115, 10.92 - 2, "הנְּשָׁרֶת", "תִּמְגַדֵּל", "יְהִיא"

13

ג'ילוֹן טבת תשנ"ג

ז' יונות של
נובההבים.

ברשימה
להתפותות
ותשאר
כל קנותו: "

זמבטייה
ת החינוך
שוררים בו
ועבודה.
ר' מובהק

בן ליטול
ל למשוד
איך ומתי

programma
תים את
; החינוך
הקשרורים
וני תורה
זיא סימן

יוטר, אך
פירושה
באחריות

צ'ריך המפד"ל.

פועלות צעורים

חוגי מחשבה

של כיבוי שריפות. תופעה זו של חסור תכnon לטוחה הארוך וניהול מדיניות לא מחשבה עמוקה מאפיינת את כל המפלגות, הנוטות במקומם זאת להאשים או את זו בתחולאי החברה. אין דיון בשכבות אינטלקטואליות, ובכלל - וזו נקודת המוצא המשבירה הכל - אין ערך לחכמה, ולאנשים חכמים, במערכות הpolloיטית שלנו (בגיגוד, למשל, למדיניות אחרות).

כך נוצרת חברה פאסיבית התולה את האשמה בשערירים לעצайл (השנהה כלפי החרדים, למשל, והאשמה שלא בדיק בחולי הכללי).

לגביו חברה הדנית טוענת חדאי בדירתה של נעמה אין הבדל עקרוני בין גילוי דעת שהשיכבה המותנה לבין גילוי דעת שהשיכבה המותנה בין שניים ובין עצומות הצטמeka למימדים מדייגים. המתונים חסרים בטחון בדיקת דרכם, זאת מול אלטרנטיבות קייניות ברורות ומוחלotas בעולמות الآخرين.

לסיום, קרא חדאי לכולנו להתחזק בדיקת דרכנו הפרטית, להתמודד מול סתיירות ועמימות בחיים ולחשוף את קרבת הקבוצות האחרות באוכלוסייה. החיים עם חילוניים תחת מכנה משותף ורחב דרושים לקיום דיון לצורך המשותף - עצם קיומה של המדינה וחברה מתוקנת.

פרופ' זאב ספראי – "סמכות חכמים" פרופ' ספראי ניסה לנתח את התפתחות המושג "קבלה סמכות חכמים", מימי בית שני, דרך שנות הגלות, עד ימינו. מטרת

לאור הפעולות המגוונות שנערכו בשלושת החודשים האחרונים, בחרנו להתמקד בשלושה 'חוגי מחשבה' שנערכו בירושלים.

ד"ר יעקב חדאי – "הմשבר בחברה הישראלית"

הلال וורמן, ממשתתפי חוג המחשבה בירושלים, מעלה את רשמי מהפגש:

אין ספק, החוג חוג המחשבה יודיעں כיצד לשוק מוצר. מפה לאוזן גונבה השמואה כי יעקב חדאי הזמן לדבר. באורה אינטימית וצפופה, שבב שולחן עמוס כל טוב ("אם אין קmach...") התכוונו אין הבדל עקרוני בין גילוי דעת שהשיכבה המותנה לבין גילוי דעת שהשיכבה המותנה בין שניים ובין עצומות הצטמeka למימדים מדייגים. המתונים חסרים בטחון בדיקת דרכם, זאת מול אלת תורה' שעניהם ובעניהם ובעניהם הפורופסורים על ננייניהם פוליטיים. צעירים וצעירות.

דבריו של חדאי הם שיעור מאלף בהיסטוריה העcessive של המדינה. חדאי פרש באזני שומעו הkowskibs תמונה עמוקה של התהיליכים המעציבים את פני המדינה וניתח את המשמעותם. התמונה המצטיירת היא של חברה ההולכת ומתוננת באדיישות ואסיפות. סמכויות השלטון הרבות והמגוות נוטלות מהازוחים כל שביב והאמונה של האיש הקטן ביכולתו להשפיע ולשנות (כשלון ד"ש ב-77/התלוות בחרדים למרות המהפק ב-92).

טהיליכים דמוקרטיים يولדים מדיניות קצרת טוח של ממשות. האומה מובלת בתהומות רבים על פי מדיניות קצרת רואי

chosher
lala
kol
zishim
diyon
urot
uravet
yinot
at
kafpi
zidak

barah
zadai
tonah
adim
zonim
tzuron
zat
vorot

chizuk
mol
rabbat
zum
shim
yomma

aisp
nachrot
beit
teret

שנума הפגינה, בבואה בחודש התשיעי להריוונה אך במצב רוח טוב. הרב נהורי פתח בתיאור לפיה אין הצדקה - ההיסטורית או רעונית -קשר האמץ שנוהגים לקשר כו"ם בין החגשה הציונית של הפעול המזרחי ליהדות. לדבריו - שיצנו ליכוןם נלהבים בין המשותפים - אם החלוצים הדתיים לאומיים הראשונים היו שואלים רב - כל רב חשוב שהוא בזמן - הוא היה אסור עליהם לחייב את החלוצים החילוניים וורה לחם להשאר בגלות. הרב נהורי המשיך וpitach את הרעיון - הפרובוקטיבי לדעת הקהיל - שבסתוף של דבר כל אחד מאיינו קבוע לעצמו - וחיב מוסרית להמשיך ולעשות זאת - את הגבולות מעבר להם הוא מחליט בדבר הקטגוריות המוסריות או ההלכתיות שלו, כולל למי לפנות בשאלת הלכה, ואכן במהלך סיבובי חזרנו בעצם לנושא הפגisha הקודמת, עם פרופ' אבב ספרαι.

החברה שהופיעו לפגisha, בבתו המרווח של הרב יהונתן צ'פמן, חבר המזכירות לשעבר, זכו גם לשמעו דבריהם ממציאות התנועה מאורה כהן ומארד רוט

הרב מיכאל נהורי - "האם תfunc ציונות דתית?"

זוהי הפגisha השלישית בירושלים, וכבר מתחילה להתגשים חוג קבוע של צעירים המקפידים לבוא מדי חדש לפגisha,

אין הצדקה לקשר האמץ שנוהגים לקשר כו"ם בין החגשה הציונית של הפועל המזרחי ליהדות.

וטורחים אף להביא אתכם חברים וחברות. הפעם, עד שהרב נהורי מצא את הדירה הנסתרת במקצת של קבוצת לביא, מארכי הפגisha הפעם, הסבירה געמה אילן - מזכירת התנועה לשעבר - את דרך התנועה, וסיפורה איך זה היה פעם, כשהמאבקים היו עוד בראשיתם. המשותפים ציינו את ההקרבה והמסירות

שער חדש!

לא בשמים היא

סוגיות בפילוסופיה של ההלכה

מאת: אבי שגיא

עריכה: יהודה נוימן

ספר זה הינו מקרה בכמה סוגיות יסוד בפילוסופיה של ההלכה. בין פרקי הספר כלולים הנושאים הבאים: שאלת מקור הערכות הולוגיטיים, מעמד המשפט הטבעי, מקום של שיקולים מוסריים ב邏輯ת ההלכה, מודלים של סמכות ההלכה וחשיבותם.

זהו ספר ראשון בסדרת ספרים שייצאו לאור במסגרת מרכז יעקב הרוגוב, בקבוץ עין צורים. מרכזו זה, מסוזן של הקבוץ הדתי, מיועד ליצור מסגרת ללימודיו הידועות לציבור הישראלי לכל גוננו.

מחיר הספר: 22 ש"ח + 2.5 ש"ח דמי משלוח להזמנה הספר נא לפנות אל מרכז יעקב הרוגוב, קב' עין צורים, ד.ג. לכיש צפון 79412

הה
הזה
מה
האם
היום
שוטה
האחר
אגרסן
בנה
בנה
את
את
להתתק

מן ה
ציונוה
עד ימי
היה"
היהודי
הרצל.
תקופה
להבע
העם ה
כאן
שוננות:
את רע
את עקו
את יש
לזרז א
המשיח
המתחד
מכאן
כדי שט
ובין או
שחילתי
لتנועה
הרצל, ו
חוון ה
דבר זה
עם היה
ניתן לח

הרב הכהן ספרין הארון

עורך...”, ועוד כיוצא באלה, כהנה וכחנה. קובץ זה הוא ממין הפירושומים שכולם ברכו עלייו, תלמידי חכמים וחוקרים, בני תורה ובעלי בתים, כל אחד לפי עניינו. ראוי, עם זאת, להרהור בכמה תיקונים פרומאליים לקרהת המהדורה השנייה:

ראשית, השם “לא בשמי היא”, עשוי לעורר אסוציאציות שירחיקו מלכתה דוקא את אלה העשויים לרווח ממנו כל טוב.

כמו כן נראה שאין מקום לכותרת המשנה “סוגיות בפילוסופיה של ההלכה” על גבי העטיפה. מעלהו של הטקסט הוא בטכسطים הקלאסיים שבו, ואלה, מלבד מאמריו של ד”ר אבי שגיא “עין בשני מודלים של מושג האמת ההלכתית” שצורף לסופו, אין להם נגעה ישירה לדיסציפלינה חז”ו.

יש לתת את הדעת גם לטכسطים רבים המצלמים מהמקור באותיות קטנות מאוד המקשות על הקראיה, וכן כמו כן מפתח לכל התשובות והדgesות המשפטיים הקריטיים בטכسطים הארוכים, עשויה לחביא תועלת רבה לקורא.

“לא בשמי היא –
סוגיות בפילוסופיה של ההלכה”
אבי שגיא ויהודה נימן, הוצאה מרכז יעקב הרציג ללימוד יהדות

הרב מיכאל צבי נהורי

הקובץ שלפנינו מכיל לפחות עשר ורבגוני של דברי תורה ופסקים הלכה החל מתקופת התלמוד ועד ימינו. ראוים לשבח חס גב’ טובה אילן, מנהלת מרכז יעקב הרציג, והעושים במלאה – ר' יהודה נימן וד”ר אבי שגיא, שטרחו להגיש לקורא בן זמנו טכسطים נבחרים, המלמדים, בין השאר, גם על תפיסת עולם והלך רוחם של רבים מגדולי ישראל. המעניין בטכسطים אלה (ואכן, ראוי שיקבעו עליהם עיתים לתורה), ודאי תւנה להיויכת, שכלי הצדקה, המוסר והתבונה של גדולי הדורות, מקובלים גם علينا היום.

למdorf הספרים שלנו מצטרף בזה, אפוא, חיבור חשוב, שיש בו כדי לחבר את התורה על למדיה. בימים אלה, בהם נפרצת תהום בין התורה לבין החיים, בא ספר זה ומורה לדתים ולחיוניים כאחד, שהצוו האלקי אינם שרירותי, וכי הוא ניתן להתרפרש לאור שיקול הדעת האנושי, החומניסטי.

מלבד העניין העקרוני הנזכר, נושא קובץ זה ברכה גם בכך, שבاهישג יד ניתן לפנות: אל אוצר בלוט של פסקי הלכה חשובים ומפורסמים – במקורות, בלשונים ובהנמקותיהם. ראו למשל מקורות מס’ 41, 42, 43, הדנים בחובו של הגור בכבודו הורין; מקור מס’ 48, הדן בחשכות ההלכתיות של הכלל “דרךה דרך נعم”; מקור מס’ 52, הדן ביחסים ישראל והגויים; מקור מס’ 67, הדן בעמדם של משפטיו הגויים; דבריו הנועזים של ר' יעקב עמדין, במקור מס’ 102, המוסר בשם אבי (החכם צבי) שמסר בשם בעל ספר “חילקת מהוקק”, שאינו אדם רשאי להורות עד שייהיה בכוחו לעקור ולמחוק סעיף מן השולחן

החינוך הדתי-ציוני - אהמזרחי עד לחמץ עלי זאב!

האם טעינו במהלך יסום עקרונות 'תורה נס דרכ' ארץ' לחיה היוסדיום? ד"ר נעמי זאבי, מנכ"ל רשות המוסדות החינוכיים אמרית, שוטח את ההשתלשלות ההיסטורית של החינוך הדתי-ציוני במאה השנים האחרונות, בדברים שנשא לרגל קבלת פרס משרד החינוך ע"ש יעקב אגרטט ז"ל לשנת תשנ"ג. רגשות האשם שהוא חשים כלפי דרך האמצע בה בחרנו – טוענו ד"ר זאבי בקיטועים מדבריו המובהקים להלן – גרו את הסטייה שסיטינו מהציונות הדתית המקורית, והם גם מובילים להתקפות בימים אלה על הציבור הדתי-ציוני.

מאה שנה של הליכה בדרך האמצע, של נסיון להיות ראש גשר בין דתים ליהלוניים, לא הביאו עידיין אל המנוחה – ואל הנחלה. אנו, הציונים הדתיים – הרואים עצמנו מוחיבים, ככל יהודי אחר, לתروس חלקנו לבניה של ארץ ישראל אז ומדינת ישראל כיום – הינו ונשאנו המותקפים והמושמצים על ידי שני

מן הידיעות והمفומות שלידתה של הציונות הדתית בחלוקת שלא קחתה עד ימי אלה. כדי, לקרה סוף המאה הי"ט כמו והפתחו הרעיון הלאומי היהודי והתנועת הציונית מיסודה של הרצל. היהדות האורתודוקסית באוטה תקופה לא יכולה לעמוד מנגד, ושלא להביע עמדתה לאור התעוררות זו בחוי העם היהודי.

כאן למעשה החל הקרע בין גישות שונים: זו של רבנים השוללים לחלוטין את רעיון התנועה הציונית, בהיותו נוגד את עקרון ג' השבועות בהן השבע הקב"ה את ישראל שלא לדוחק את הקץ ולא לארז את הגאולה אלא להמתין לביאת המשיח, ולעומתם תומכי הרעיון היהודי המתחדר.

מכאן החלה להתגלל לה יRibot עד כדי שנה, בין היחדות החרדית לפולניה, ובין אותו פלג ביהדות האורתודוקסית שהחלה, בתנאים מסוימים, להצתרף לתנועה הציונית החלונית מיסודה של הרצל, תוך יצירת הסינטזה של השתתח חזון הציונות על בסיס ההלכה הדתית. דבר זה הביא למחלוקת קשה לפחות עם היהדות החלונית, שגס את עיקותיה ניתנו לחוש עד עצם היום הזה.

מאה שנה של הליכה בדרך האמצע, של נסיון להיות ראש גשר בין דתים ליהלוניים, לא הביאו עידיין אל המנוחה ואל הנחלה.

הצדדים, החרדי וחילוני כאחד. המציאות של נסיון הליכה בדרך האמצע, של הרצון להתאפשר ולמצוא את המשותף והשווה,קשה שבעתיים להסביר מן הדרך הברורה והחד-משמעותית.

דרך חדשה ומיחודת זו בעולמה של יהדות מתחדשת, הצריכה כלים מותאמים כדי להנחיל את עקרונותיה וערכיה לדורות הבאים.

הנה.
בולם
בני
בניו.
זונים
ז:
עשוי
חיליה
זו כל
תורת
לכח"
הוא
עלבד
בשני
תית"
שירה

רבים
طنות
ו כו
פטים
שווייה

ליזו

לה
 את
 ב.
 באו
 ואם
 היד
 אזר
 ג.
 המו
 עם

 המציאות
 הדתית-ציז
 ונעשית ק

 הגשמת
 בהקמתה
 לביטול
 המזרחי, ול
 בשנת תשי
 את מקו
 החינוך ה
 בדבורי התו

 "חוק תי
 ממלכתי, ז
 לפי אורח
 מוריים ומ
 במיללים
 השווין ה
 לממד' בכל
 הנושא הדו

 כך נסגר
 מטרותיו ע
 הדתית-ציז
 משותפת
 היהודית, ככ
 במטריה ג
 הילדים לו
 בשיתוף פע
 אלה, אי
 החינוך הדו
 של האזורה

הרב מוהליבר שלל באופן מוחלט את הביסוס הקייריסטי של השתקעות בלימוד התורה בלבד. את דעתו הסמייך בין השאר על מאמרו של הלל בפרקן אבות י"ד השתמש בתגנא חלף, ועל עדותו הידועה של האמורא אבוי, בברכות (דף ל"ה ע"ב): "הרבה עשו בראשבי" ולא עלהה בידם", המציגה את שיטתו של רבי שמעון בר יוחאי, שעל ישראל לעסוק בתורה בלבד ולא בחריש ובקצר, היינו עובדות כפיים – כבלתי מציאות ובלתי מתאימה לרבים.

כדי אולי להזכיר כאן גם את תפיסתו החינוכית של ר' שמשון רפאล הירש, שהיותה מאוחר יותר יותר בסיס לתכנית לימודים של רשות בתי ספר לבנים ולבנות בארץ, ברוח של תורה עם דרך ארץ. בಗליי הדעת על אספה בראונשוייג הוא אומר: "ובתי לימוד למלמדים בני ישראל תורה ודרך ארץ, אשר בהשגת שניהם אחד تعالיה ארוכה לכל מכותינו...". כך הקים זרם המזרחי שהלך וההתפתח בארץ את רשות בתי הספר שלו, החל מבית ספר תחכמוני ביפו, בשנת 1908, דרך בתי הספר לבנים ולבנות ברוח תורה עם דרך ארץ, ועד לקבלת אוטונומיה חינוכית

מזקנים זאת המאורעות של השבועות האחוריים, בהם יצא מישיבת כרבה הרashi הספרדי של מדינת ישראל נגד החמ"ד ונגד תנענות הנוער בני עקיבא בהגדירות בוטות וחוריפות.

ומנhilah, שקיבלה את אישורה בשנת 1933 על ידי מוסדות הוועד הלאומי.

תוכנית הלימודים בזרם המזרחי (שמנתה אז – כהיום! – כ-25 ממערכת החינוך של הוועד הלאומי), ניסתה לענות על שלוש מטרות חינוכיות מיוחדות לזרם זה, כדלהלן:

א. חינוך דתי מסורתי של עם ישראלי, שבו יקלטו הילדים את כל ערכי הדת היהודית כבסיס

لكن, כבר בראשית דרכה, החליטה התנועה הציונית הדתית להקים לה זרם חינוך משלה, הלא הוא זרם המזרחי, כדי שתפיסה הדתית המותחנת והמיוחדת, ששורשתה בהלכה המותאמת למציאות המתחדשת – תונחל לדורות הבאים ולכל

כבר הרב רייןש, מייסדה של התנועה הציונית הדתית, המזרחי, הכנס לתוכניות הלימודים של ישיבתו, גם ללימודים כלליים ולא עלתה בידו, בשל התנוגדות הנקאים שבנטים נסגרה הישיבה.

מי שמאמין בדרכו או רוצה להציגו אליה. כך תוכל אידיאולוגיה דתית-ציונית חדשה זו לבסס את השקפת המתחנכים והמצטרפים בנכונותה הדתית והלאומית על בסיס התורה וההלכה, ותאפשר להם לעמוד נגד כל המתריסים מימיון ומשמאלו.

אחד היסודות מעוררי המחלוקת של דרך חינוך זו, שהכנים מהפך בדרך החינוך שהיתה מקובלת במערכות הישיבתיות דאי, היה הכנסות של לימודיים כלליים לצד לימודי הגמara, בבחינת שילוב תורה עם דרך ארץ.

כבר הרב רייןש, מייסדה של התנועה הציונית הדתית, ה"מזרחי", הכנס לתוכניות הלימודים של ישיבתו גם ללימודים כלליים ולא עלתה בידו, בשל התנוגדות הנקאים שבעיטים נסגרה הישיבה.

הגידיל לעשות הרב מוהליבר שחיה באותה תקופה זכה לפרום כאחד המנהיגים הראשוניים של הציונות הדתית, כשביסס את שיטתו החינוכית על רפורמה בחינוך היהודי של שילוב תורה עם דרך ארץ, כך שלאצד לימודי התורה יוקנו למתחנכים גם לימודיים בתחום הצרפתית ודרך בה שני תחומיים:

- פועל כפיים, דהיינו מלאכה.
- חכמת לב, כלומר מקצועות המבוססים על השכלה ומדע.

לט את
תקעות
הסמייך
בפרק
עדותו
ות (ד'
עלתה
ל רבי
עסק
; היינו
ובلت

גפיסטו
הירש,
תמכונית
ולבנות
ארץ.
יג הוא
ישראל
שניהם
...". נק
בראש
ת ספר
ד בתיה
ם דרך
זינוכית

של
גא מרי
של
ונגד
וגדרות
ת 1933

(שמנה
נכד של
שלוש
ם זה,
של עם
את כל
כבריס

גילוֹן

טבת תשנ"ג

לחברה הישראלית ולמדינת ישראל בכל שטח משטחי פעלותה.

אך כאן עתה, החריגות לדרך אמצע דתית מיוחדת זו, קיימת ואף הולכת וגוברת, הן מצד היהדות החרדית, ולמרובה הפלא אף מצד היהדות החילונית, אותה אנו נשאים בעול בכל הקשור לחיזוקה וקיומה של המדינה.

מחזקים זאת המאורעות של השבועות האחרונים, בהם ייא מישרין כרבה הראשי הספרדי של מדינת ישראל נגד החמ"ד ונגד תנועת הנעור בני עקיבא, בהגדרות בטונות וחיריפות שלא יכירו מקום כהן מופנות ליהודים שומרי תורה ומצוות. דבר זה מלמד שמאומה לא השתנה מאז ועד עתה, והמצוות הקיומית של התפיסה הדתית-ציונית המקורית הולכת ונעשה קשה מיום ליום.

מה עליינו לעשות? האם טעינוי האם דרכה ותפיסתה של הציונות הדתית נכשלה?

לא ולא! לא טעינו באימוץ הדרך של מערכת חינוך בעלת תפיסה חדשה של תורה עם דרך ארץ, אך טעינו אולי בישומה. עליינו לפשש במעשינו, ולראות אם היינו עקבים בדרך אחרת התו מחולליה, או שמא סטינו ובנו האשם.

מכלוליה של התנועה הציונית-דתית ידעו להבליט את השונה וההפריד בינו

לא טעינו באימוץ הדרכ שמן מערכת חינוך בעלת תפיסה חזקה של 'תורה עם דרך ארץ', אך טעינו אולי בישומה.

ובין היהדות החרדית והחילונית, וגאוותם הייתה על דרכם היהודיים הוז. בזה רואו את עצם החצדקה לקיומם. נדמה לי כי אנו, לעומת זאת, מרגשים לעתים רגשות אשם או רגשי נחיתות לגבי דרכנו המיעודת כציוונים דתיים ולגביה מערכת החינוך הנפלאה והמיוחדת שיצרנו. אנו מנסים להתיישר עם הקיצוניות, עם דרכו

להשקפת עולם ויגשוו בחיהם את המצוות המעשיות.

ב. הקניית חינוך מודרני המקובל בארץות המתקדמות של אירופה ואמריקה, שבו ירכשו את כל הידעות והחישורות הנדרשות, ככל אחרה חיי החברה מודרנית.

ג. הכרת הילדים להיות בני המולדת העברית בשיתוף פעולה עם שאר חלקי האומה.

המציאות הקומית של התפיסה הדתית-ציונית המקורית הולכת ונעשה קשה מיום ליום.

הגשמה החזון הציוני, שבא לידי ביטוי בחקמת המדינה, הביאה מאוחר יותר לביטול הרומים בחינוך, בינוים גם זרם המזרחי, ולהקיקת חוק החינוך הממלכתי בשנת תש"ג (1953).

את מקומו של זרם המזרחי, תפיס החינוך הממלכתי-דתי, שלגביו נאמר בדברי החוק:

"חוק חינוך ממלכתי-דתי פירושו חינוך ממלכתי, אלא שמוסדותיו הם דתיים לפיה אורח חייהם, תכניות לימודיהם, מורייהם וმפקחיםם".

במילים אחרות, בא כאן לידי ביטוי השווון המלא בין החינוך הממלכתי לממ"ד בכל הקשור לממלכתיותו, להוציא הנושא הדתי המוחך לו.

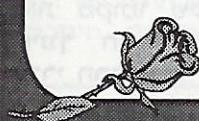
כך נסגר המעלג, וכך קבע החמ"ד את מטרתו על בסיס רצונו של הציבור הדתית-ציוני להצטרף למסגרת ממלכתית משותפת ולשאיפה לחיזוק המדינה היהודי, כפי שקבע זרם המזרחי בשעתו (במטרה ג' לעיל), כשראה להכשרת הילדים להיות בני המולדת העברית בשיתוף פעולה עם שאר חלקי האומה.

אללה, איפוא, המסד והטפות של החינוך הדתית-ציוני מאז ועד עתה: חינוכו של האזרח הדתי כחביב מלא ותורם

בספרו
החרדי
פרידמן
באוניברסיטה
את וו
החרדי
הכללי
הლכתי
ולגנודו
כיצד
בפרסופי
מקומות
הנטיה
ונתבסס
כותב
במעריך
היהודית
אפשריות
המחמיר
מבט פיזי
לחושש
האל בכ
ההוראה
... ביטר

ובכל
כפי
הפכה
של דת
חברתית,
מסגורות
מסורתית
מאורת
ריש
... יש
הकצתנה
לחומרא
mobilitot
האבות,
המערבית

חטעת נאמני
זערה ועבודה
מכרככת אעט
ד"ר עמי אבי,
מנכ"ל רשות אמי"ת
לדגל קבלט
فردס אגרסט,
חוץות הקמפוס החדש
ליד אוניברסיטת
בר אילן
והקמיה בית הספר
החדש בחיפה.

של רשב"י שלא עלתה בידי אלה שניiso
לאמזה, דברי אבי.

נדמה לי כי אנו מרגשים לעיתים
רגשות אשם או רגשי נחיותם לנו
דרךנו המוזחת ציוונים דתים... אנו
מניסים להתיישר עם הקייזנות, עם
דרךו של רשב"י שלא עלתה בידי
אללה שניiso לאמזה.

עלינו להשאר צמודים למיעוזתנו, דרך
האמצע, דרך הפשרה והמתינות, שמעצם
טבעה היא נוחה להתקפות, אך היא
מוחיבת המזיאות. אם אכן נדע להתאות
בדרכנו זו, ולא לפוזל ימינה ושמאלת כדי
לרצות כביבול קיזונים כאלה או אחרים,
אין ספק שדרךנו תצליח בידינו. עלינו
להזר ולשן באזני עצמנו ובאזני תלמידינו,
שלנו תפkid מיוחד משלנו במרחב הזה
של חילוניים ודתיים במדינת ישראל, כפי
שהקבע הרב קוק באמרו, שדרךנו היא
תמיד נוחה ומתוונה וכך יפה לנו על פי
ערכנו.

החסנסות, הפעם, הרצון לחוקות
ולהידמות לאחר ולא להיות אתה עצמן,
מבאים לחוסר הביטחון ולאובדן הדרך.

שבת עיר

בנושא "בין דתיהם וחילוניים",
תתקיים בשבת פרשת "שמות",
כ"ב'ג בטבת תשנ"ג (16.1.93), ב"בית יער", ליד ביתן אהרון.

המחair:

175 ש"ג
(לחברי התנועה 160 ש"ג)

ההרשמה:

במשרד התנועה,
טל' 258632.02

ה משתתפים:

פרופ' אוריאל סימן,
אוניברסיטת בר אילן
רב אהרן שם,
אוניברסיטת בר אילן
ד"ר אלי בן גל,
אוניברסיטת בן גוריון

על הזהירות

נגיד אוניברסיטה בר אילן, הרב פרופ' מנחים רקמן, עקיב בחריפות לאיזיאל החוגרא ההלכתית ולהשלכותיו.

...להקצנה ולפסיקה לחומרא, יש גם משמעות כלכלית, הבולטת בעיקר בתחום הכספיות... העליה המתמדת ברמת החיים הקחתה את הلتץ הכלכלי לפסיקה ל"קולה".
כך נטאפרה, דוקא במסגרת

ננקודות מבט פסיכולוגיות נוטה האדם הדתי לחושש שהוא אין הוא ממלא אחד צוויי האל במלואם וכן הוא מוחפש אחד ההוראה הדתית התובעניות ביותר.

חברה המודרנית, בישראל בפרט ובארצות המערב בכלל, התפתחותו של "עולם החומרות".

(פרופ' מנחים פרידמן, "חברה החרדית", עמ' 82-85)
מתווך רצון לעורר דיון ענייני ועמيق בשאלה, בקשנו את התייחסותו של נגיד אוניברסיטה בר אילן, הרב פרופ' מנחים ע. רקסמן, לדברים הללו, וזהו תשובה:

בספרו האחרון, "החברה החרדית", מנסה פרופ' מנחים פרידמן מון המחלקה לסוציאולוגיה באוניברסיטה בר אילן, להציג העולם את הבסיס להשגחת הנטיה החרדית, שהפכה את הנטיה הכלכלית לפ██וק לחומרא בתחומי הכלכליים מסוימים לאבן דרך ולנקודות מוצא.

כיצד נראה הדברים בפרשנויותיהם? אולי מקום במחשבה היהודית תפסה הנטיה להחומרה, וכיצד הגינה ונtabסחה בחברה החרדית?

כותב פרופ' פרידמן:

במערכות משפטי-דתית דוגמת ההלכה היהודית, המקיימת מספר אלטרנטטיביות אפשריות, העדפתה של האלטרנטיבית המחייבת אינה צריכה להפתיע. מנקודת מבט פסיכולוגית נוטה האדם הדתי לחושש שהוא אין הוא מלא אחר צוויי האל במלואם וכן הוא מוחפש אחר החוראה הדתית התובעניות (המחמירת) ביותר...

ובכל זאת... במסגרת החברה החרדית כפי שהתגבשה מן שנות החמשים, הפכה העדפת הפסיקה ל"חומרא" מביטוי של דתיות אישית החורגת מסגרת חברתיות, לנורמה חברתיות המאפיינת מסגרות חברתיות מוגדרות. חברה מסורתית מתקשה לעכל סטיה ל"חומרא" מאורח החיים המקובל... בסטייה לחומרא יש כדי לקרוא תיגר על המסורת.

...יש לראות בתופעה החברתית של הקצנה ואמוץ נורמות של פסיקה לחומרא [בקהילה החרדית], ביטוי של מוביליות והישגיות אישית בחשווה לדור האבות, תופעה אופיינית לחברה המערבית המודרנית.

כרי
בכפר
11 ע
המפה
המפה
את
אלעא

שא
עם ח
הדתי
על א
המוני
בתוך
לבין
חינוך
לשחי^י
מרכז

את

תש
גוננים
שבו.
מלאר
ההפר

גיליון

הבעיה כאובה מאוד. כאוב מצבן של העגנות, ואלו המחמירין עליון בכל מיני

ה חומרא לאכול רק בשר "חלק" – זורגי גזילה מן הננאים, שנייתן היה לשפר את מצבם בכיספ שמוציאים על החומרא

חומרות – רובן מדרבן ולא מDAOיטה, ואין מוצאה.

ambilica גישתם של המחמירין, וחייב שהרמיים שלהם לא לימדו אותם אחרת". נשמח לפתח את הנושא לתגבותנו נוספת – משני צידי המתרש – ולהמשיך את הדיון ב글יון הבא.

- * אקרוי טלביזיה בכל חדרו
- * בריכת שחיה מקורה ומוחומת בחורף!
- * ארוח איש' ולבבי על ידי חברי לביינו
- * נקודת מוצא לטיפולים בכל רחבי הצפון – ולמרחצאות סביבה הנקורת.
- * אוירת שבת יהודית.
- * מומחים בעריכת שמחות משפחתיות.
- * בסיס מצוין לעירicht שבתות עיון וחברה, וכן סטירורים ודומיהם במשך השבועון.

"אני מסכים עם פרופ' מנחם פרידמן. אולי הייתי ממליץ לחברה על סטיה לחומרא במצבות שבין אדם לחברו, בתנאי שהחברה מקבלת על עצמה לקיים אותו. אבל במצבות שבין אדם למקום, סטיה לחומרא היא בניגוד לכל התלמודי "כח דחתירה עדיף".

שנית, אם החברה מקבלת חומרה, למשל, בקשר לכשרות – החומרא לאכול רק בשר "חלק" – זורי גזילה מן העניים, שנייתן היה לשפר את מצבם בכיספ שמוציאים על החומרא!

בנושא זה גם דעתם של חז"ל לא היתה נוחה. יחסם לנושא היה כבגידה נגדם – אם הם פסקו שהבכמה כשרה, מי שבוצע בפסק שלהם בוועט בתורה שבע"פ. כך פסק למשל בעל "ערוך השולחן", ופוסקים אחרים שנקטו עמדת זהה.

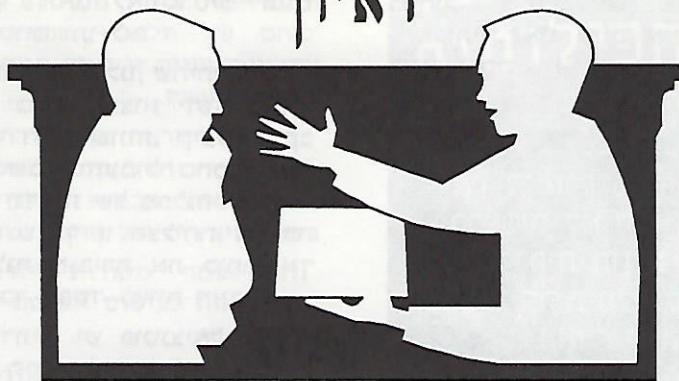
נוסף לכך, אני מרצה מן הסטיה של ייחדים לחומרא במצבות שבין אדם למקום. ראשית, אם הם מחמורים רק במצבות שבין אדם למקום, וזה דרך של

ה נטאפרה, דוגמא במסגרת החברה המודרנית, בישראל בפרט ובארצות המערב בכלל, התפתחותם של "נעולם החומרות"

רוב המחמירין – הם עושים את הדתיות שלהם רמיה. הם מפלים בין שני רבדי המצוות, ודרך זו אינה נוחה לקב"ה. שנית, הם מתחזיםצדדים המבקשים הכרה וערכה מבני דורם, ובלשונו חז"ל – אסור להם להתחזות "כיוורת".

ומעשה שהיה כך היה: אסир שנכלא בניו יורק על עבירות סמים ביקש שני זוגות תפילין. הוא לא הבהיר שעסוק במסמים ולא התנצל, מאחר ולדבריו בתורה אין איסור על כך, אלא רק חוק של המדינה.

ראיון

עם ח"כ יגאל ביבי

צבי ארליך

ספר בעלי מגמה תורנית, ויש גם תלמודי תורה.

נכון, יש בשנים האחרונות מגמה של התחרדות. אך כל עוד חינוך זה הוא במסגרת ציוניות הלוקחת בחשבון דאגה לכל ישראל, הילכה לצבאי ואין הקמת קהילות נפרדות, יש לברך על כך. צריך לזכור שהאלטרנטיבה היא שתלמידים אלו ילכו ללימוד במסגרת חינוך חרדיות ונאנו נאבד אותם.

השאיפה שלנו היא שוגם על תלמודי תורה יהיה פיקוח וימדדו שם לימודים כלליים, וכך זה גם מתבצע, אך אין סחיפה המוניה של נוער לכיוון זה.

**השאיפה שלנו היא שוגם נעל
תלמודי תורה יהיה פיקוח וימדדו
שם לימודים כלליים.**

שאלה: בראיון שערך אברהם טירוש עם חיים צדוק, ח"כ ושר לשעבר במערך, אמר צדוק שהוא מתגעגע לברית החיסטרות בין מפ"ל מתונה לבין מפלגת העבודה.

מה קרה למפ"ל, שהפחלה מתנוועה שרבים ראו אותה כמייצגת את הזרם המרכזי הרחב בציונות הדתית, לתנוועה קטנה יחסית, הנתפסת גם בעניין בוחרים

כרטיס ביקור: בוגר היישוב התיכון בכפר הרואה"ה, בוגר אוניברסיטת בר אילן, 11 שנים ראש עירית טבריה מטעם המפ"ל, כ-4 שנים חבר נשכת מטעם המפ"ל. כיום י"ר הסיעה.

את ח"כ יגאל ביביפגשתי בביתו במושב אלעזר אשר בוגש עזון.

שאלה: לא מזמן התעמתת בטלוויזיה עם ח"כ בניzioni מסעית ש"ס בנושא החינוך הדתי, כאשר הוויכוח ביןיכם היה צפוי עלaicותו של המרכיב התורני בחינוך הממלכתי-דתי. ויכול מעין זה קיים גם בתחום הציונות הדתית בין הממלכתי-דתי לבני בתיה ספר ותלמידי תורה הנוטנים חינוך תורני מוגבר. האם אין לנו עדים לשחיקה ביחס ללימודיו החול המהווים מרכיב מרכזי של החינוך הציוני-דתי?

זאת הייתה טנוועת מצדנו לתקוף את השרה אלוני בנושאים אישרים ושולטים, וזה גראם לנו נזק.

תשובה: החינוך הציוני-דתי הוא בעל גוונים רבים, וזה אחד הדברים היפים שבו. יש בתיה ספר שבהם יש הפרדה מלאה בין בניים ובנות, יש בתיה ספר בהם ההפרדה היא מכילות מסוימות, יש בתיה

הו
הרב
כתבים
 יתרה כ
הרוחני
חיבורי
א. א.
בי'
יצירה
ובורוי
חכמים,
לא ר
אסכולו
הרות.
הרב י
יסודות
להכרעו
של גדו
כוחה ו
את יציו
הוא ר
ברקוביץ
ההגות
במיוחד
ההיסטוריה
- A
1959
ובעיק
aust,
. 1973
(תורגם
ב. הע
-
עינו א
מכוח כ
 מבחינה
ענינו עוי
כגון: י'

בניהול המדינה ומשתתפים בכל מערכותיה. אנו יRib אידיאולוגי קשה לשMAIL הקיצוני.

אין לי ספק שם הרבנות הראשית לא תתנהל ברוח ציונית-דתית תוך דאגה לכל הנם, זו תהייה מכה קשה למפעל האדיר הזה.

שאלה: נשמעה בィקורת לפני דרכ התתקפה האישית בה תקפה המפ"ל את שרת החינוך שלומית אלוני. מהי עמדתך בעניין?

תשובה: השבע קיימו ישיבת סיעה מיזחתה בה דנו בנושא הופעתנו הציונית, ביחד לאור ישיבתנו באופוזיציה. יש לנו מספיק נושאים כדי משקל שאנו צריכים להתבטא בהם ולהתמודד איתם, כמו למשל חוק זכויות האדם, שאם הוא יתקבל במתכונת המוצעת הוא יבטל כל חוקה דתית; או נושאים מרותיים במישרד החינוך כמו קיצוץ 14 מיליון שקל עבור קליטה ווחנית של עולים; קיצוץ 2 מיליון שקל בפרויקט תלי' (תגבר לימודי יהדות) בחינוך הממלכתי ומאבק بعد המשך שבוע עבודה של שישה ימים.

כל אלה הם נושאים חשובים ונכבדים. הייתה זאת טעות מצדנו לתקוף את השורה אלוני בנושאים אישיים ושוליים, זה גרט לנו נזק. מה גם שאמר לי אחד מבכירי מ"צ, שאם לא היינו נגזרים להתקפות אישיות, גם מ"צ לא הייתה מתחרפת בעמדותיה המצדדות בשורה אלוני.

בחודש זה המשימה שלנו היא הרבנות הראשית. בעוד כמה חדשים יבחרו רבנים ראשיים חדשים לעשר החנויות הקרובות. אין לי ספק שאם הרבנות הראשית לא תתנהל ברוח ציונית-דתית תוך דאגה לכל העם, זו תהייה מכה קשה למפעל האדיר הזה. לרבניים הראשיים יש השפעה גדולה על בחירת רבני ערים וקהילות, וראשי מועצות דתיות, וכן חשוב לשומר על אופיו הציוני דתי של מוסד זה.

וגם לפני חוץ כדוגמת לאינטראסים דתיים של ציבור מסוים ותו לא?

תשובה: המפלגה שלנו, שהיתה מפלגה פתוחה בה יכולת למצוא יושבים יחד אנשים בעלי דעתות שונות, קיבלה, עקב הרס עצמי שלנו ותעומלה המתמקדת במסר אחד, תדמית של מפלגה קיצונית. יש הטוענים שדרך זו ה策ילה, ועובדת היא שהמפלגה הגבירה את כוחה, אך לדעתי יש בכך הפסד לטווחה הארוך.

לציונות הדתית יש פוטנציאל של 25 מיליון. אם המפ"ל רוצה לממש ולו רק כדי מפוטנציאל זה, כפי שהיא בעבר, היא צריכה להסביר לחבריה שהיא קודם כל לא קיצונית. דרכה המסורתית של המפ"ל הייתה דרך המרכז, והיא צריכה להזור ולהיות זאת. מפלגה בעלת מסר מרכזי של גשר בין חלקי העם, מפלגה שיש לה מסר מקיים ושלם בנושאים של תורה, עם וארץ. אני מוקוה, שהוכחות המרכזים במפלגה יתחזקו בזמן הקרוב. כיור הסיעה אני מנשה לננות את הסיעה לדון בנושאים מגוונים וشוניים. אין לי ספק שנושאים כמו חברה וככללה הם לא פחות חשובים מנושא אחרים.

שאלה: כיצד נראה בעיןיך הקואליציה הנטה, שבה אנו Unidos לשיטוף פעולה בין שתי מפלגות, ש"ס ומר"ץ, שתהוו פורה בינויהם בשאלות דת ויהדות?

המפלגה שלנו, שהיתה מפלגה פתוחה בה יכולת למצוא יושבים יחד אנשים בעלי דעתות שונות, קיבלה, עקב הרס עצמי שלנו ותעומלה המתמקדת במסר אחד, תדמית של מפלגה קיצונית.

תשובה: בקואליציה זו יש העדרה ברורה של היישובות שתלמידיהם לא משרותים בצה"ל, ושל החינוך לאי שרותocab. השמאל הקיצוני מעדיף קואליציה עם החדרדים על פניו קואליציה עם המפ"ל מכיוון שהוא יותר להכניס את הדת ואת הדתים לתוך גטו - שקיבלו את הכספי שלהם ולא יפריעו לאחרים. לא נוח להם שאנו בולטם

הרב הפלוסוף

הרב פרופ'

אליעזר ברקוביץ ז"ל

ד"ר יונתן בן שושן

הרב פרופ' א. ברקוביץ זכה לשני כתרים – כתר תורה וכתר חכמה. אף יתרה מזו: יש יהוד באישיותו וביצירתו הרוחנית המרשימה (למעט מ-10 חיבורים) מכמה פנים:

א. אiconתת של היצירה הרוחנית בשני תחומיים

יצירתו התורנית איןנה אך חידושי וברורי הלכה בלבד, כמקובל אצל תלמידי חכמים, ואילו יצירתו בתחום ההגות היא לא רק חקר ספרות ההגות לדורותיה, אסכולותיה ואישיה, כמקובל במדעי הרוח.

הרב פרופ' ברקוביץ יורד עד לשיטין של יסודות ההלכה, ומהם הוא מגע גם להכרעות הלכה למעשה. עדות לאיכות זו של גדולתו בתורה הוא הספר 'ההלכה כוחה ותפקידה' (ירושלים 1981), המכنس את יצירתו בתחום ההלכה.

הוא הדין בספריה של הגות. הרב פרופ' ברקוביץ הוא פילוסוף ולא רק חוקר הגות היהודית. בנות איכות צו חן במיוחד שתי יצירות שלו, שתיהן בספרות ההיסטוריה:

God, Man and History – A Jewish Interpretation N.Y. 1959

ובעיקר

**Faith After the Holocaust,
N.Y. 1973**

(תרגום גם לעברית).

ב. השראה בין שני תחומי היצירה – תורה והגות

עיוון בספר 'ההלכה כוחה ותפקידה' מוכיח כי קיימת השראה מתחום ההגות – מבחינת המתודה. מרכזו של הספר – עניינו עיון-עקרוני, בעל איכות פילוסופית, כגון: 'כוחה של הסברא', 'ההלכה

והמציאות', 'כוחה המוסרי של ההלכה', 'כוחם של תלמידי חכמים'. מתחתי עקרונית-עינונית זו מגיע המחבר לפסיקים ההלכה למשנה.

ואילו ההשראה מן התורה על הගות היא בדברים של תוכן ממש; רובות הן האסמכתאות הבאות מכללה של תורה בשתי היצירות של הוגות ציינו.

הווע אומר – מקורות היהדות משמשים אסמכתאות לביסוס השיטה הפילוסופית של המחבר.

ג. **עכשוויות היצירה בשני תחומיים** עיוון בפרק 'ההלכה', כוחה ותפקידה, מלמד, כי תוכנו – לפי הנאמר על ידי המחבר בהקדמה בספר – מכוון להנחות לאופן מימוש הנצחי בתוך הזמר. והמחבר מודיע כי הדבר מתחייב במיחוד עפשי, בדורנו, כי לא היה דור שבשבילו נשתנו הזמנים ועמדו המציגות כמו בשביב דורנו. בהמשך הוא מסביר, שהכוונה היא לשתי התרשוויות: השואה, והתקומה. ואמנם מעקב אחר תוכן הספר מאשר כי המחבר העז, והצליח, לבנות עקרונות ההלכה המהווים בסיס להכרעות ההלכה למעשה, **במציאות** בהווה. ואף הוא בעצמו הגיע לפסקה نوعית כמתחייב לפני נסיבות המציאות (יחדי בנדון זה הוא הפרק 'המוסר בדייני אישות').

ויתר מזה מהוות משנת הוגות של הרב פרופ' ברקוביץ מופת לעכשוויות, ובמיוחד היצירה: "Faith After the Holocaust" כי הרי עכשו, בדורנו, האומה חייה בצל האפל והכבד של השואה, כאשר התקווה הקיומית העכשווית מהוות את מהלך התקומה (ע"י בספר הנ"ל, עמ' 1 והלאה, וכן פרק 6, במיוחד סעיף .3).

* * *

אקסניה זו של נאמני תורה ועובדיה, אף היא עדה לעכשוויות ולמעורבות של הרב פרופ' אליעזר ברקוביץ בחזון של קיום יהוד-ערבי בימינו. בתקופת חייו האחרון, כשהשגים את חזון העליה הארץ, היהאמן לנאמנים, לנאמני תורה ועובדיה, וגם ייצג תנועה זו ודעתיה בפניו חכמי התורה ובבעלי ההלכה בארץנו.

טיפולת זאר

על רפואה ושכלה

לשכנה ממול התחליו כאביס ברגל. הרופא מקופח קבע לה תור אצל רופא מומחה בעוד חודש. אבל היא היתה בטוחה שעד אז כבר לא ישאר ממנה כלום, لكن עשתה אובר' קטן והתקבלה מרופאתו של המומחה תוך יומיים. בן הדוד מנהריה קיבל שבר (קילע בעלו) ונשלח לניתות. אביו לא היה מוכן שתאת לבגין קיר' שלו ניתנת שטם רופא. لكن הוא דאג שהמנתה יהיה ראש המחלקה, תמורה סכום הולם כמושב.

מי לא מכיר סיפורים כאלה, ובעצם מה כל כך רע בהם?

כמו בכל תחומי החיים, גם ברפואה אי אפשר לטפל בכלל כאן, עכשו ומיד. צריךסדר עדיפות. החגון מחיבב שסדר זה יקבע על פי קריטריונים של דחיפות רפואי. במקרים לעיל הופר הסדר

על מי הוא 'מתאמן'? מי סובל מכתשנותו, בזכות אילו מקרים הוא מתפרנס? זולי השכבות הנחשות כמושבן, שהרי הזרלים הנשירים מטופלים על ידי המומחים.

בעקבות התרבות חיצונית - כס. ומפני שאין לו, ימתין לתורו בסדר המוקורי, שנתרך לאחר הקדמת תורם של בעלי המאה. ככלומר, סיוכיך לטיפול רפואי גדים ביחס ישיר לנצח חשבוך בבנק. אם נזכר שבשכבות בלתי מבוססות יש גורמים רבים הידועים מחלות ופיגיעות, נקבע שהסיכוי לטיפול הוא (לרוב במקרה הלא מאד דוחפים) ביחס הפוך לחומרת הפגיעה.

היעות מחריף אם נזכיר שעל מנת להעשות מומחה, שלפתחו משוררים ולכיסו משלשלים, צריך הרופא לטפל בהרבה מקרים. את את נעשות ידיו אמונה, הצלחותיו מתרבות ושם יוציא.

אך עד אז, על מי הוא 'מתאמן'? מי סובל מכתשנותו, בזכות אילו מקרים הוא מתפרנס? חולי השכבות הנחשות כמושבן, שהרי החולים העשירים מטופלים על ידי המומחים. נאקור גם שהמומחים יושבים בדרך כלל במרוצים הרופאים בתל אביב, חיפה וירושלים, ושוב נפגעים יושבי עיריות הפיתוח והספר.

כאן צריך לבוא הצד ההלכתי של העניין, אלא שאין רואה עצמאי מוסמך לדון בעניין. אצין רק שכרכר אצל רופא בכללו הוא בעיה, שכן זהו שכר מצווה (רואה תחומו א', עמ' 444-488, שם דן ד"ר איתמר ורחבתי גם בעניין זה ואף נוגע בעיה שהעלית לעיל). הייתה שמח לו מהתלמידים החכמים הנאמנים בדרך תורה ועובדיה היו לוחקים על עצם לברר עניין זה מנקודת מבט הלכתית ציונית-תיתית.

לעוניות דעתgi, תנעת נאמני תורה ועובדיה, היוצאת חוץendir נגד חינוך סלקטיבי לעשירים ולמיוחסים, צריכה על אחת כמה וכמה, להבע דעתה ולהתנגד לעניין הרופאה הפרטית והאפורה מול הרופאה הציבורית.

אולם, צריך לאקור מהו המצב המנייע רבים לפניות לדרך זו. הפסיכיניטים מתוכסכלים מחוסר היעילות של המערכת, והרופאים - משוכרים הנמנוק. במצבה האנושית הכללית אי אפשר להבטיח יעלות אלא על בסיס של "תמורה ל佗מה", ובמציאות הכלכלית הישראלית קשה להבטיח "תמורה" ציבורית בעלי גיבוי מהציבור ופגעה בשווון.

לכן, אסור להסתפק רק במחאה. צריך גם להציג דרך אלטרנטטיבית, כיצד תנוהל הרופאה הציבורית אליבא דחיצנות הדתית. צריך למצוא את 'נוסחת הקסם' לרופאה ציבורית עיליה, שוויונית ומשלמתת שכר טוב לעובדייה.

לסייעום, ברור שמערכת הבריאות הארץ אינה מתאימה לכך היהודי. עם זאת לא ברור כיצד היה צריכה מעורבת זו להראות לו תוכנה על ידי נאמני תורה ועובדיה.

היהתי מצפה שלאחר שמייעת דעתות רופאים ומומחים, תגבש תנענות דעה בנושא.
הلال אפלבוייס, ירושלים

מלחמת תרבות?

המלחמה הגדה' הגדה' של
שלומית אלוני ממשרד החינוך והתרבות
בגלא הדרישות והאיומים של ש"ס, עוטה
על עצמה, יותר ויורה, צורה של "מלחמת
תרבות" בכיכול. הנה אנחנו, הציבור
החילוני הआור, הדוגל בחופש המחשבה
והביטוי, בפתחות תרבות העולם על כל
מכנינה - הגות, ספרות, אמנות, מדע -
יוצאים להדוף את מתקפת "מורדי האור",
בעלי האמונות התפלות, הכהרים במדע,
הרוצים לכפות עלינו את דעתה
הפרימיטיביות ואת אמונהיהם. זו
המתקפת שביטוייה הקונקרטי הוא
הכפיה הדתית."

ובכן, האמת צריכה להאמר: אין ולא
היתה מעולם במדינת ישראל "כפיה
דתית". החוקים שנחקקו ברוח ההלכה
היהודית או על פי התורה - בתחום חוי
האישות, השבת והכשרות, חלקים גזירות
שאין רוב הציבור יכול לעמוד בהן, וهم
בזionario לחברה דמוקרטית - נחקקו
מכוח רוב חילוני גדול. לכל היוטר ניתן
לומר שבמקרים מסוימים, לא בכללם, היה
זה כתוצאה ממשפטנות. אבל בסחנות ממין זה יש
להאשים את הנכנע לה יותר מאשר את
הסתפן, שמטרתו קדושה בעיניו.

... השגיהה הגדולה של שולמית אלוני היתה, שמיד עם התמונתה לשורת החינוך והתרבות, הניפה ביד רמה את נס "מלחמות התרבות" המדומה, וכאהת מלחמות החירות המהוללות מני אז, יצא להסתער על "בני חושך", הכריזה שתוציאה את ילדי ישראל מן הגטו הרוחני" שבו כלאו אותם, ופתחה לפניהם את שערי התרבות החומניסטית וחמדע, כאילו אנו חיים בתקופת סמולנסקין ולילינבלום. בשתייהה היא תלמידה - אמרה - למדו בבית הספר לא רק את איוב, אלא גם את פרומתיאוס.

האם לא היה ראוי לה לבדוק את הדברים לפני שהכריזה הכרזות אלה? אילו הייתה בודקת, היתה מוצאת שלא רק בתבי הספר החמלכתיים, אלא גם בממלכתיכים-זרתים (כפי שnochחתי לדעת כשהוזמנתי לחרצות בתיכון ממלתי-זרת ב בתל אביב ובישיבה תיכונית באפרטה) לומדים יצירות מן הדרاما היוונית העתיקה, וכן סיורים של המינגוויי, סטיניבק, תומס מאן, שלא לומר יצירות שטוחיות, ואלה שירה ופואזה של סופרים יהודאים, כה, נירם, אלא מפני "חילוניים".

הצרא איננה בכך
שפרומתאיוס אינו
נככל בתכנית הלימודים בשל "השתלטות
דடיתית" כביבול. הצרא היא, שבוגרי בתי
הספר הממלכתיים אינם יודעים כמעט
דבר לא על איוב ולא על פרומתאיוס.
הצרא היא הבורות והשתחיות, ואלה לא
נגרכו על ידי הדתיים, אלא מפני שغالה
כבוד מן החוראה ונסתם חזון ממנה,
ואינה נחשבת עוד יעד בעיני העוסקים
בה, שלא לומר שהשכר זעום וمبיאש את
מקבליו.

במקומות לצאת בהכרזות מלחמה על צורו
המוחין של הדתיים, היה על הרה
חחדשה להקדיש את מירצת לחזרת
עטרת החוראה ליווננה, בשם שהיתה
בחיות שלומית אלוני תלמידה. כאשר
בוגרי בית החינוך לילדי עובדים,

ה"אפיקורסיים", ידעו ואהבו תנ"ך יותר
משיודעים ואוהבים אותו היום בוגרי בת
הספר הדתיים.

...כיוון שעם כניסה לתפקיד התיעיצה
שלומית אלוני כחלוץ המערה נגד
ה"חושך", מיהרו ונאספו אל הדגל כל
שלומי אמוני החירות - אקדמאים,
סופרים, אמנים למאוחיהם - והתגייסו,
על חגורם ועל נישקם, ללחמת מצווה.
עד כדי כך הגיעו הדברים, שבכנס
תמייה בשולמית, שערכה "התנועה
החילונית ליהדות הומניסטית", אמר פרופ'
מיכאל הרסגור כי "בתי הספר הזרדים
הם בתיחרשות של פושעים" (יש הוכחות
בשיטה לכך?), וד"ר אורן רפ' אמר דבר
הנשמע כבדיחה, ש"האמונה באלהים
היא שערoria אינטלקטואלית, ומי
שמאמין בו דוגל באמונות תפנות" (גם
פרופ' ליבוביץ הוא "שערoria" לדעת אוּרִי
רפ' גם אלברט איינשטיין וכן כל מיליון
המאmins, הנוצרים, המוסלמים
והיהודים בעולם כולו); וד"ר נעמי חזן
דיברה על "השתלטות השד השחור על
חיינו"...

מתמטיקאים, ביולוגים, הסטוריונים,
חוקר ספרות ודתוות - ובני
אוניברסיטאות חשובות וגידל אקדמאים
לאין ספור. ברוך השם, אין אצלו החרמת
ספרים מספריות ציבוריות ולא אסורים
על הוראת DARWIN בבתי ספר ממלכתיים,
כמו בערים רבות אחרות בארץ הארץ,
ולא "משפט קופים".

רק מיעוט קטן של חרדים הוא
פונדקמנטלייסטי קיצוני, או "פרימיטיבי"
שבעיניו המדע פסול וטמא, ומיעוט זה
מסוגר בכך עצמו וחסר השפעה על
החברה החילונית.

אשר "מלחמות התרבות" דעכה זה שני
דורות ויתר, ונ סיון נואל וחסר טעם הוא
לנשוף נשיפות עזות בಗלים הכבויות כדי
שתתקחנה מחדש.

אהרן מגד
"ידיעות אחרונות"
י' חשוון תשנ"ג (30.10.92)

ואני שואל: היכן הוא "השד השחור"
והנרא, המבעית את חיינו היכן אמי
מלתועתי של "המנופול הדתי"? על מה
הצעקה הגדולה, כאילו עמד כאן מחנה
עצום ורב עם מכונת מץ אדירה מול
מחנה עלוב וחסר אונים, שאין לו כוח
התגוננות מפניו? האם אוירת הרחוב בתל
אביב, בירושלים הקדוצה, בעיר הפיתוח,
עם המוני "היפיס והיפות" המתגודדים
בפאבים, בדיסקוטקים ובפסטיבלים באין
מספריע, דומה במשמעותו לאוירה בעיר
היהודית בפולין לפני שבקע בה או
החשכה, כאשר רבנים ורבים וגבאים
שלטו בה? האמנס כצעקה?

להעמיד היום את הניגוד בין דת ומדע
כנושא ללחמה ציבורית, הוא עניין
אנכראוניסטי ובלתי רלוונטי לחלווטין
לח"נ"ה הרוב הגדול של הציבור הדתי
(היהודי כמו הנוצרי) כבר ישב לעצמו
זמן את הסתירה הזאת, והוצאה מתוכו
מדענים דוגלים - פיסקיים,

חנויות

דמי החברות לשנת הכספים
1993 הם:
משפחה - 60 ש"ח.
חברי הקב"ד, יהודים
וגמלאים - 30 ש"ח.
חברים צעירים - 30 ש"ח.
החברים מתבקשים להעביר
בקדם את התשלומים,
במהחאה לפקודת נאמני
תורה ועובדת, ת.ד.
1869
ירושלים 91015.

פרשת שבוע

למעוניינים לקבל את
"הגיgi תורה" לביתם - נא
לשלה המוחאה בסך 40
ש"ח, דמי השתתפות
בஹזאות המשלוות.

תרומות

חברים המועוניינים להריכים
תרומה לתנועה - באופן
חד-פעמי או ב Amendments
הוראת קבע - יכולם
לעשות זאת לפקודת חשבון
מס' 112631-105-112631 בبنין
הבינלאומי, סניף שלומציון
רים מס' 015.
התרומות פטורות ממיס ע"פ
אישור מס' 4513430.
אפשר לשלם גם באמצעות
כרטיס אשראי - ויזה או
ישראלכרט - בהודעה
טלפונית למשרד התנועה,
טל' 02-258632.

מערכת "גילוון"

* טוביה כהן * מאיר רוט
* ישראל חמיטובסקי
* שמיר אחיטוב

פרסומי התנועה

בhocאה לאור של 'אמני
תורה ועובדת - הקיבוץ
הדתי', ניתן להשיג את
הספרים והחוברות הללו
(המחברים אינם כוללים דמי
משלוח):

ג'ויס בנות ושורות
לאומי - ד"ר יצחק אל
כהן; 59 עמ', 10 ש"ח.
תלמוד תורה ושורות
צבא - אוסף מאמריהם; 57
עמ', 10 ש"ח.

הasha בתמורות הזמן -
אמנון שפירא וד"ר יצחק אל
כהן; 85 עמ', 10 ש"ח.

אמונת חכמים - שמחה
פרידמן; 26 עמ', 5 ש"ח.
היחס ללימוד חול
bihdot - אוסף מאמריהם;
88 עמ', 10 ש"ח

לנוח ההסלה ביחס
לערבים - אוסף מאמריהם;
88 עמ', 10 ש"ח.
התורה והחיים - משנתנו
של הרב חיים הירשנוו
- בעריכת ד"ר יצחק אל כהן;
134 עמ', 14 ש"ח.

הציונות הדתית
בתמורות הזמן - אוסף
מאמריהם; 204 עמ', 18 ש"ח.
נשים בהנהגת הציבור -
ד"ר יצחק אל כהן; 108 עמ',
12 ש"ח.
Dr. M. Neoray, Dr. y. Cohen
Torah and Avodah - The
Idea and The Way,
עמ', חינוך 32

הزمנות יש לשלה אל
'אמני תורה ועובדת, ת.ד.
91015, 1869,
בצירוף המוחאה.